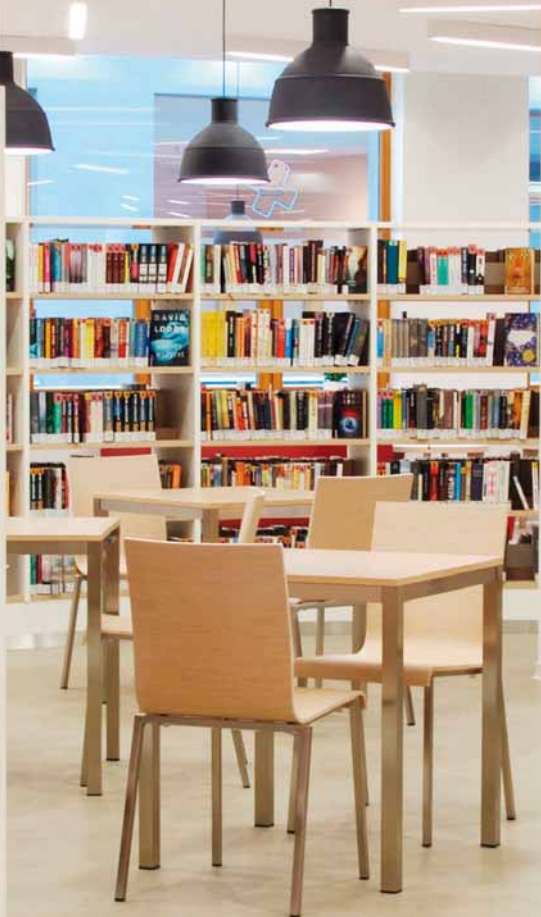

Městská knihovna v Praze – Lužiny
Foto Tomáš Hořava

1

2015
ročník 67

čtenář

M Ě S Í Č N Í K P R O K N I H O V N Y

9 770011 232004 01

Cena 40 Kč

1

2

3

4

- 3** **TÉMA**
O rychlém čtení v otázkách... a odpovědích doc. PhDr. Mgr. Richarda Papíka, Ph.D. ♣ Lenka Šimková
- 7** **Ohlédnutí za 38. seminářem knihovníků muzeí a galerií v Muzeu Beskyd** ♣ Štěpánka Běhalová
- 9** **Moderní technologie v knihovnách muzeí a galerií**
 ♣ Lucie Chrástová
- 12** **Knihovny s odleskem moře a s jasnou vizí**
 ♣ Jiří Mika
- 16** **Když bílá nudí... Barvy v interiérech knihoven**
 ♣ Andrea Peřiková
- 19** **Tabu v knihovnách – seminář plný výzev**
 ♣ Helena Hubatková Selucká
- 21** **RECENZE**
Příběh české knihy z ptačí perspektivy
 ♣ Petr Nagy
- 23** **KNIHOVNÁM V MALÝCH OBCÍCH... Městská knihovna Janovice nad Úhlavou**
 ♣ Eva Semelová
- 25** **SUK – čteme všichni 2014, anketa o nejoblíbenější knihu pro děti a mládež vydanou v roce 2014**
 ♣ Alice Košková
- 26** **PRÁVNÍ PORADNA**
Kamerové systémy a ochrana osobních údajů
 ♣ Adam Biňovec
- 28** **Nové logo a publikace ke 150. výročí novostražské knihovny** ♣ Jitka Tomšů
- 30** **K současné slovenské literatuře: vývojové tendence po roce 2000** ♣ Jana Pátková
- 36** **INSPIRACE Z KNIHOVEN**
Plechová Mína přiblížila dětem první světovou válku
 ♣ Zuzana Mišterová
- 37** **LITERÁRNÍ VÝROČÍ na únor**
- 38** **SYLVA ŠIMSOVÁ SE HLÁSÍ Z ANGLIE**
- 39** **ZE SVĚTA**
- 40** **NOVINKY Z FONDU KNIHOVNY KNIHOVNICKÉ LITERATURY NÁRODNÍ KNIHOVNY ČR**

- 1 Biblioteket Kulturværftet Helsingør (str. 12) Foto Jiří Mika
 2 SUK – Čteme všichni (str. 25) Foto © NPMK, Petr Šolar
 3 Když bílá nudí – Knihovna města Ostravy (str. 16) Foto A. Peřiková
 4 Z janovické knihovny (str. 23) Foto archiv knihovny

Středočeský kraj

Vydává:

Středočeská vědecká knihovna v Kladně,
 příspěvková organizace Středočeského kraje,
 ul. Generála Klapálka 1641, 272 01 Kladno

Evid. č. časopisu MK ČR E 485
 ISSN 0011-2321 (Print) ISSN 1805-4064 (Online)

Šéfredaktorka: Mgr. Lenka Šimková

Redaktorka: Olga Vašková

Grafická úprava a sazba: Kateřina Bobková

Sídlo redakce (příjem inzerce a objednávky na předplatné):

Středočeská vědecká knihovna v Kladně,
 příspěvková organizace, Gen. Klapálka 1641, 272 01 Kladno
 Tel.: 312 813 154 (Lenka Šimková)
 Tel.: 312 813 138 (Olga Vašková)
 e-mail: ctenar@svkkl.cz; ctenar.vaskova@svkkl.cz;
 redakcectenare@centrum.cz

Redakční rada:

Ing. Jiří Mika (předseda), PhDr. Ladislav Kurka,
 Mgr. Petra Miturová, PhDr. Vít Richter,
 Mgr. Renáta Salátová, Jiřina Soukupová,
 PhDr. Vladimíra Švorcová

Tisk: SERIFA, spol. s r. o., Jinonická 80, 150 00 Praha 5

Distribuce:

Rozesílání časopisu zajišťuje
 A.L.L. production, s. r. o., Ve Žlábku 1800/77, Hala 7A,
 193 00 Praha 9 – Horní Počernice,
 tel.: 234 092 811 (sekretariát), e-mail: info@predplatne.cz
 Rozšiřují též společnosti holdingu PNS a. s.
 – drobný prodej; MONITOR CZ, s. r. o.; SUWECO CZ s. r. o.;
 B. Weleminová – PERIODIKA.

Podávání novinových zásilek povoleno Ředitelstvím
 poštovní přepravy Praha čj. 1371/1994 ze dne 20. 6. 1994
 Podávání novinových zásilek bylo povoleno Českou poštou
 s. p. OZSeč Ústí nad Labem dne 21. 1. 1998. j. zn. P-327/98
 Cena jednoho čísla 40 Kč, roční předplatné 460 Kč
 (dvojičíslo 60 Kč)

Předplatné pro Slovensko: Heršlová Dana, L. K. Perma-
 nent spol. s r. o., pošt. schránka 4, 834 14 Bratislava 34,
 tel.: 00421-02 49 111 203, fax: 00421-02 49 111 209,
 e-mail: herslova@lkpermanent.sk
 Cena jednoho čísla 1,992 €, roční předplatné 22,575 €
 (dvojičíslo 2,656 €)

Časopis vychází s podporou dotace z programu MK ČR
 Knihovna 21. století. Vydavatel si vyhrazuje právo
 zveřejnit publikované materiály i na internetu.

Číslo odevzdáno k tisku 7. 1. 2015.
 Nevyžádané rukopisy se nevracejí.

FROM THE CONTENTS

- ♣ TOPIC: Rapid reading Q&A with Mgr. Richard Papík, Ph.D., from the Institute of Information Studies and Librarianship, Faculty of Arts, Charles University in Prague *Lenka Šimková* |3
- ♣ Looking back at the 38th seminar of museum and gallery librarians at the Beskydy Museum *Štěpánka Běhalová* |7
- ♣ Modern technology at museum and gallery libraries *Lucie Chrástová* |9
- ♣ Libraries with a reflection of the sea and a clear vision – recording from a SDRUK (Association of Libraries of the Czech Republic) trip to Denmark and Sweden *Jiří Mika* |12
- ♣ When white is boring – colours in library interiors *Andrea Peřiková* |16
- ♣ Taboo in libraries – a seminar full of challenges *Helena Hubatková Selucká* |19
- ♣ REVIEW: Story of a Czech book from a bird's eye view *Petr Nagy* |21
- ♣ LIBRARIES IN SMALL MUNICIPALITIES: Janovice nad Úhlavou Municipal Library *Eva Semelová* |23
- ♣ SUK survey – We are all reading 2014 *Alice Košková* |25
- ♣ LEGAL AID: Camera systems and personal data protection *Adam Biňovec* |26
- ♣ New logo and publication to mark the 150th anniversary of the Nové Strašecí Library *Jitka Tomšů* |28
- ♣ Contemporary Slovak literature: development trends since 2000 – 1 *Jana Pátková* |30
- ♣ INSPIRATION FROM LIBRARIES |36
- ♣ REGULAR FEATURES

AUS DEM INHALT

- ♣ THEMA: Über das Schnellesen in Fragen... und Antworten von doc. PhDr. Mgr. Richard Papík, Ph.D., aus dem Institut für Bibliotheks- und Informationswissenschaft der Philosophische Fakultät in Prag *Lenka Šimková* |3
- ♣ Ein Zurückblicken auf das 38. Seminar der Museum- und Galeriebibliothekaren in dem Beskyden-Museum *Štěpánka Běhalová* |7
- ♣ Die Moderne Technologie in Museums- und Galeriebibliotheken *Lucie Chrástová* |9
- ♣ Bibliotheken mit dem Meerabglanz und mit einer klaren Vision – ein Eintrag aus der SDRUK (der Bibliotheksverein der Tschechische Republik) Reise nach Dänemark und Schweden *Jiří Mika* |12
- ♣ Wenn das Weiß langweilt – Farben in Bibliothekinterieure *Andrea Peřiková* |16
- ♣ Ein Tabu in Bibliotheken – ein Seminar voll von Aufforderungen *Helena Hubatková Selucká* |19
- ♣ REZENSION: Die Geschichte des tschechischen Buches aus der Vogelperspektive *Petr Nagy* |21
- ♣ FÜR DIE BIBLIOTHEKEN IN KLEINEN DÖRFEN: Die Stadtbibliothek in Janovice nad Úhlavou *Eva Semelová* |23
- ♣ SUK Umfrage – wir alle lesen 2014 *Alice Košková* |25
- ♣ RECHTSBERATUNGSSTELLE: Kamerasysteme und der Datenschutz *Adam Biňovec* |26
- ♣ Das neue Logo und Publikationen für den 150. Jahrestag der Bibliothek in Nové Strašecí *Jitka Tomšů* |28
- ♣ Über die gegenwärtige slowakische Literatur: Entwicklungstendenze nach dem Jahr 2000 – 1 *Jana Pátková* |30
- ♣ INSPIRATIONEN AUS BIBLIOTHEKEN |36
- ♣ STÄNDIGE SPALTEN

OD REDAKČNÍHO STOLU

Vážené čtenářky, vážení čtenáři, časopis *Čtenář* právě vstupuje do dalšího ročníku své existence a v lednovém úvodníku bychom vám tradičně rádi nastínili některé z redakčních novinek. Začít musíme hned od obálky... Máme velkou radost, že se nám podařilo realizovat a vám naplnit loni vyhlášenou fotosoutěž *Knihovna jako obývák města – obce*. Podrobnější vyhodnocení pro vás připravujeme do únorového čísla, ale již nyní můžeme prozradit, že se máte na obálkách *Čtenáře* po celý rok na co těšit. Myslím si, že již první led(n)ová fotografie je toho důkazem.

V aktuálním čísle se interiérům knihoven věnujeme i zevrubněji. Jednak přinášíme inspiraci z Dánska a Švédska, kam se na studijní cestu vypravili knihovníci se Sdružením knihoven ČR, následně si můžete přečíst příspěvek zaměřený na použití barev v prostorách knihoven a do třetice najdete užitečné rady v Právní poradně, pokud byste chtěli uvnitř knihovny využít kamerový systém.

Oklikou se ale ještě vrátím k tématu, jehož náplní je rychlé čtení. Odpovědi na několik položených otázek poskytl Richard Papík, který ohledně rychločtení i svých zkušeností s touto metodou prozradil snad vše podstatné. Ale i v případě, že vás bude zajímat ještě více, vám dá návod, kde se dozvědět další informace či přímo naučit některé praktické dovednosti.

Trochu netypicky v prvním letošním čísle ukončujeme seriál, který nás provázel od podzimu loňského roku. Autorky v něm své příspěvky zacílily na muzejní knihovny, a to od pokladů ukrytých v jejich fondech až po moderní technologie využívané v muzejních knihovnách. Nemůže ještě tedy chybět ani ohlednutí za loňským seminářem knihovníků muzeí a galerií.

Jinou tradici ale naopak zahajujeme... Vracíme se ve *Čtenáři* k pravidelným literárním recenzím, čímž reagujeme také na jeden z požadavků respondentů loňské ankety našeho časopisu. Ten ve shrnutí zněl: více literatury, knižních tipů, novinek na stránkách *Čtenáře*. Upozorňujeme proto závěrem i na příspěvek k vývojovým tendencím současné slovenské literatury, který číslo před pravidelnými rubrikami uzavírá.

V novém roce vše dobré přeje

Lenka Šimková

POZNÁMKY DO DIÁŘE

● Městská knihovna v Praze zve na konferenci **Do černého**, která „ukáže a nabídne jednu z možností, jak nikdy neminout cíl“. Zaměří se zejména na kreativitu v knihovnách – od pojetí služeb přes přístup ke čtenářům až k využívání a podpoře kreativity uživatelů. Setkání nabídne například tato témata: co znamená kreativní knihovna, příklady z dobré praxe – kreativní služby knihoven, literární dílny, výtvarné workshopy, larp, komiks. Konference se uskuteční **26. 1. 2015** od 10 do 17 hodin v malém sále Městské knihovny v Praze. Další informace viz <http://www.mlp.cz/docerneho>.

NEUŠLO NÁM

● Dne 12. 12. 2014 byl vydán novelizovaný Metodický pokyn Ministerstva kultury k zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven a jejich koordinaci na území České republiky. Ke stažení je na stránkách http://knihovnam.nkp.cz/docs/RF/Methodicky_pokyn_RF_2014.pdf.

● V prosinci roku 2014 vydal SKIP ČR tiskovou zprávu k **půjčování e-knih v českých knihovnách ve spolupráci s portálem eReading.cz**. Vyplyvá z ní, že v roce 2014 knihovny významně rozšířily služby e-vypůjček pro své čtenáře. Jako první měli eVypůjčky k dispozici čtenáři Jihočeské vědecké knihovny v Českých Budějovicích, která za tento projekt získala ocenění Ministerstva kultury Knihovna roku 2014.

Následně se služba rychle rozšiřovala i do dalších regionů, poskytovat ji je připraveno přibližně **30 knihoven v ČR**. Například v Kladně, Táboře, Liberci, Olomouci, Ústí nad Labem, Přerově či Sedlčanech. V rámci služby mají čtenáři přístup k současné beletrii i naučné literatuře včetně bestsellerů, jakými jsou *Stoletý stařík* či *Analfabetka* od J. Jonassona, nebo také k titulům oceněným cenou Magnesia Litera. Celkem jsou pro čtenáře k dispozici **necelé dva tisíce e-knih**.

Vypůjčky trvají 21 dnů. Čtenáři si mohou z pohodlí domova vyhledat a půjčit e-knihu prostřednictvím knihovního katalogu bez nutnosti fyzického vyzvednutí či čekání na volný exemplář. Takto vypůjčené e-knihy mohou uživatelé otevřít pouze ve vybraných zařízeních s aplikací pro iOS a Android a v e-inkové čtečce elektronických knih eReading.cz 4 Touch Light.

TÉMA

O rychlém čtení v otázkách...

a odpovědích doc. PhDr. Mgr. Richarda Papíka, Ph.D.,
z ÚISK FF UK v Praze

V loňském roce jsem měla možnost absolvovat jednodenní kurz rychlého čtení vedený doc. Richardem Papíkem. Protože mě během něj napadaly různé otázky, na jejichž zodpovězení by ale nebylo při výuce tolik prostoru, vznikl později v klidu našich kanceláří následující rozhovor na dálku, který se věnuje historii, současnému využití rychlého čtení, ale i osobním zkušenostem doc. Papíka s touto metodou. Motivace k zájmu o danou tematiku je v našem oboru zřejmá, jak sám zpovídaný říká: „*Informační profesionál a efektivita čtení jsou v symbiotickém vztahu, a proto se knihovníci o techniky racionálního čtení dlouhodobě zajímají...*“

Dala by se v rychlosti přiblížit historie rychločtení?

Rychlé čtení, racionální čtení, také zkráceně někdy i rychločtení, anebo také v zahraničí dynamické nebo efektivní čtení je záležitostí ani ne jednoho konkrétního data, ale spíše jakéhosi vývoje. V druhé polovině 19. století se řada učenců zabývala psychofyziologickými vlastnostmi čtení. Byly učiněny celé řady experimentů a následně závěrů, které jsou respektovány dodnes. Například, že oko neklouže po řádku plynule, ale přes skoky, sakády, odtud se pak nazývají sakadickými pohyby. To popsal v druhé půli 19. století francouzský oftalmolog Louis Émile Javal. Hodně se procesům čtení věnovala americká experimentální psychologie prvních dekád minulého století, kdy celá řada parametrů čtení byla zkoumána a proměřena.

Na těchto podnětech se postavily první kurzy čtení. První doložený kurz rychlého čtení se konal v univerzitním prostředí ve Spojených státech amerických a vedl ho profesor žurnalistiky Walter B. Pitkin. A první kniha o rychlém čtení byla právě jeho kniha *The Art of Rapid Reading* (Umění rychle číst) vydaná v nakladatelství McGraw-Hill v roce 1929. Postupně se metodika rychlého čtení rozšířila do světa. Významné jsou pak zkušenosti nejen americké, ale i britské, francouzské, německé, ruské, a mnohem později i české a slovenské. V Československu, později v České republice a na Slovensku, byla řada lidí, která metody rychlého čtení nejen znala, ale i je prakticky zvládala, a také vyučovala v kurzech nebo aspoň zmiňovala ve výuce. Knihovnictví s informační vědou o těchto metodách ví už desítky let. První zmínky jsem zachytil při rozsáhlé rešerši v pramenech již z 60. let minulého století.

Tedy nic nového pod sluncem. Název působí někdy tak trochu tajemně, ale nejde o výjimečnou metodu, spíše o dodržení jistých pravidel a výdrž u tréninku. A to řada lidí nedokáže. Lidé by si někdy přáli raději jakési instantní návody a rychlé výsledky během několika minut. Tak to ale nefunguje. Není to také povrchní metoda, ale naopak učí pracovat s literaturou, textem, pozorněji, analytičtěji.

Kdy a jak hlouběji zasáhla do vašeho života?

Poprve jsem se setkal s touto metodou někdy v patnácti šestnácti letech v prvním ročníku střední

školy díky profesorce literatury, která nás netradičními metodami, ale velmi důkladně učila porozumět světové i české literatuře, také nás netradičně učila historii, dějepis. Jí vděčím za mnohé v mém přístupu k literatuře po té odborné stránce. To, jak nás učila a co učila, by nám mohli tehdy závidět i vysokoškolští studenti literárních věd. Její metody byly inspirativní a motivační. Používám řadu jejích netradičních didaktických zásad ve vlastní výuce. A to jsem netušil, že někdy budu učit.

O metodě jsem se také dovídal více díky jedné další středoškolské profesorce, která nás učila občanskou nauku, a to rovněž v prvním ročníku. Dovedně zařazovala práci s informačními prameny do předmětu, který měl jiné cíle. Neopomněla ani metody racionálního čtení. Aniž jsem tušil, že doktor Jiří Toman je spjat s naším oborem, například pracoval v Knihovně Akademie věd ČR (tehdy nesla jméno Základní knihovna Československé akademie věd, ale sídlo měla stejné – na Národní třídě), a že tento obor jednou vystudují, tak v jeho knihách věnovaných technikám duševní práce nebo informačním činnostem byly metody racionálního čtení zmiňovány. Stejně tak nám byla na střední škole doporučena kniha Wolfganga Zielkeho *Čtete rychleji, čtete lépe*. Byla poprvé vydána v roce 1972 v českém překladu, ale její druhé vydání je v českých knihovnách dostupnější pod názvem *Jak číst rychleji a lépe*, protože vyšlo v roce 1988 a ve větším nákladu. To byl první kontakt s rychlým čtením, které mne nejprve zajímalo, neboť jsem rád četl. Na vysoké škole jsem se pak s metodami čtení včetně toho efektivního – rychlého čtení seznámil v předmětu *Čtenáři a uživatelé* vedeném dr. Lidmilou Vášovou a v širším mezioborovém kontextu.

V roce 1988 jsem si vyzkoušel kurz rychlého čtení pořádaný ing. Davidem Gruberem, který se kurzům tehdy věnoval a věnuje i dnes. V literatuře i osobně jsem objevil, že metody rychlého čtení zmiňují nebo vysvětlují významní představitelé oboru informačních studií a knihovnictví jako doc. Vladimír Smetáček nebo prof. Jiří Cejpek. Metoda rychlého čtení a možnosti praktického nácviku byly popsány také v oborovém časopise *Československá informatika* doc. MUDr. Janem Hesem z Hradce Králové již v polovině 70. let minulého století. Velmi hodnotnou a pro mne inspirativní knižní publikaci k metodám rychlého čtení napsal v samém počátku 80. let minulého století významný slovenský lingvista profesor Jozef Mistrík. Tu jsem objevil paradoxně v době dvouleté vojenské základní služby, ještě před studiem mého životního oboru. Vojna byla vůbec paradoxně inspirativní, sice náročná, ale čas se mi v mnohém činění jako by zastavil a vojenský výcvik se dal zpěstřit intenzivním čtením. Tolik knih, kolik jsem přečetl na vojně za onu časovou jednotku, to asi nepřekonám.

Mistríkova kniha o rychlém čtení a Smetáčkova kniha *Lidé a informace*, kde se také metoda mírně vysvětlovala, byly jedněmi z nich. Profesor Mistrík sám měl výukovou zkušenost z Univerzity Komenského v Bratislavě a cenil jsem vysvětlované mezioborové souvislosti, docent Smetáček měl za sebou řadu čtenářských výzkumů a rád propojuje informační vědu s pedagogikou.

To už je řada podnětů...

Bylo jich hodně a když jsem se pokoušel před mnoha lety tuto metodu zvládat, netušil jsem, že ji budu jednou i vyučovat. Poprvé jsem rychlé čtení vyučoval někdy v roce 1991, kdy mne mí kolegové a přátelé ve Stanici techniků na Vyšehradě při Obvodním domu dětí a mládeže Prahy 2 o praktický kurz požádali. Vzniklo pak několik takových podobných kurzů a mne to začalo docela bavit, neboť jsem se učil učit a navíc lidé měli často hezké výsledky.

V roce 1991 nebo 1992 mne požádala dr. Lidmila Vášová, zda bych se po doc. MUDr. Janu Hesovi neujal na tehdejší Katedře vědeckých informací a knihovnictví externí výuky povinného kurzu rychlého čtení. V roce 1994 jsem byl pozván na konkurz na odborného asistenta na Ústav informačních studií a knihovnictví Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze, abych vyučoval tematiku rešeršních strategií a rešeršních služeb, kterým jsem se ve své praxi věnoval, ale předmět Kurz rychlého čtení založený doktorkou Lidmilou Vášovou mi již zůstal přisít jako povinný. Z původního koníčku a celkem okrajového, byť odborného zájmu, se stal můj povinný předmět pro studenty 1. ročníku studia, ale stále se jedná o koníček, který mám rád a stále se přiučuji něčemu novému.

Později, někdy od roku 1996, se tento kurz začal konat v rámci úvodního výukového soustředění na výcvikové základně Univerzity Karlovy na Albeři u Nové Bystrice v jihočeském pohraničí. Studenti si kurz spojili s jakýmsi méně formálním seznamováním se navzájem a s oborem, jehož nedílnou součástí je knihovnictví. Metody racionálního čtení mají totiž značné mezioborové souvislosti včetně rozhraní s informační vědou a dokonce počítačovou vědou, a to nemluvím o pedagogice, psychologii nebo typografii, kognitivních vědách a dalších. Samotný kurz a jeho efekty nepřeceňuji, ale metoda je to reálná, pro mnohé užitečná, a pokud s ní někdo dovedně pracuje, je to potěšující, určitě neublíží. Předmět není postaven, aby odstrašoval, ale aby motivoval k práci s informacemi a je tréninkový, zápočtový za aktivní účast a je dobře, že je na počátku studia. Má dnes neuvěřitelnou více než dvacetiletou tradici v oboru informační studia a knihovnictví. Zásahu na uvedení do osnov i na Albeř má především dr. Lidmila Vášová z Ústavu informačních studií a knihovnictví, která se čtenářstvím zabývala celou svou profesní kariérou a ke které vzhlížím s velkou úctou za inspirace, které jsem díky ní objevil.

Co rychlé čtení nabízí čtenářům 21. století?

Metoda nabízí komplex technik na osobní úrovni efektivněji pracovat s tištěnými a dnes i s elektronickými informačními prameny, jakési umění vytěžit z textu, často jeho přemíry, ty správné – relevantní informace, nenechat se zahltit, přetížit informacemi. Je to vlastně metoda nejen čtení, ale i jakási třídící metoda, jež učí rozhodnout, která informace je podstatná a která méně důležitá. Je to metoda, která se hodí především na věcné texty, tedy na texty novinové, časopisecké, odborné, administrativní. Není vhodná, anebo ne vždy, pro literaturu, kterou si chceme prožít, tedy literaturu uměleckou. Proč také?! Je to metoda, která se dá zakomponovat do čtenářské gramotnosti, stejně tak do informační gramotnosti nebo do technik vedoucích k výchově kritického myšlení. Je příjemná, ale není podstatná pro život, říkám často. Není spásonosná, ale umí pomáhat, dodávám.

Kdy zejména není vhodné na ni spoléhat?

Nespoléhal bych na ni, nebo spíše nedoporučoval při čtení toho, co si chceme umělecky nebo relaxačně vychutnat. Také se neztotožňuji s představou, že rychlé čtení rovná se rychlé učení. Sice tam mohou být nějaké souvislosti, nepopírám jisté vlivy, ale výhradně bych to nepodepsal. Čtení je čtením, učení má jiné principy, i když dobré metody čtení dávají základ pozdějšímu učení. Tajemství spočívá v pomalém čtení v klidu a vystřídání ve vhodné chvíli zapojením metod rychlého čtení, pokud text je vhodný.

Není ale možné číst rychle mnoho hodin. Je to duševně náročné, zejména na soustředění pozornosti. Pokud bychom vzali teorii textu, pak není rychlé čtení možné při čtení náročných textů, ale je naopak vhodné pro čtení lehkých či středně těžkých textů. To souvisí s tzv. redundancí, nadbytečností v textu. Noviny a časopisy coby takový text jsou ideálním materiálem k tréninku. Jsou poměrně redundantně psané většinou v jedné preferované struktuře, tj. nejvíce informací je vždy v počátku textu a posléze v závěru. Není dobré používat metody rychlého čtení ve velkém stresu, anebo nejdříve se zklidnit a pak uváženě nasadit techniky rychlého čtení.

A musíme na kurz, nebo to zvládneme sami?

Rychlé čtení se dá zvládnout, ostatně jako téměř všechno na světě, samoucky. S tím se ale pojí vůle vytrvat a správně cvičit, nezískat špatné návyky. Kurz rychlého čtení je pak asi jako každý kurz názornější a více nátlakový v tréninku, lekce je více řízená a může být u toho i legrace, když se cvičí ve skupině a lektor to nezkaží. Kurz pro jednotlivce, pokud se k němu zájemce nedostane díky zaměstnavateli nebo studiu, pak stojí i peníze. Vzdělávací kurzy jsou někdy drahé, a to si každý nemůže dovolit. Díky online výukové aplikaci, která je pro prostředí knihoven zdarma v rámci startovacího projektu *Rozečtise.cz*, jenž dokonce vyhrál soutěž Vodafone Nápad roku 2012, se dá zvládnout metodami samouka spolu s metodami e-learningu, respektive online learningu, velmi

mnoho během několika dní, ale reálně spíše několika týdnů. Účastníci pak vidí svá zlepšení do slova přes tvrdá data, a to je velmi přesvědčivé.

Tyto online výukové metody jsou někdy důslednější než lektor v kurzu a donutí k tréninku i hravou formou a v čase, který si žák kurzu určí. Principem výuky rychlého čtení obecně je zvládnutí tzv. rozšíření zrakového rozpětí a snížení počtu fixací na řádku, potlačení vokalizace čtení a posílení několika složek pozornosti, zejména pak soustředění pozornosti. Při rychlosti čtení je podstatné, aby neklesala tzv. míra pochopení a zapamatování, neboť pak by zvýšení rychlosti čtení ztrácelo na svém účelu. Když si člověk rozšíří zrakové rozpětí, může přejít ke cvičení například svislého čtení. To se v praxi dobře zkouší na novinových sloupcích, které se dají často číst principem čtení jednoho řádku na jednu fixaci. Metod nácviku je celkem hodně. Důležitá je jistá trpělivost při tréninku a nevzdávat se při prvním zadrhnutí, při prvních těžkostech. Jako ve všem v životě.

Závěrem snad už jen shrnutí, jak se současné knihovnictví „potkává“ s rychločtením?

Jak jsem naznačil už několikrát během našeho rozhovoru, knihovnicko-informační sektor má blízko ke čtení, ke čtenářské gramotnosti a k zabezpečování navazující či prolínající se informační gramotnosti, a to systémově, svou podstatou. Výchova ke čtenářství je jeho doslova humanistickým posláním. To sice s rychlým čtením nesouvisí přímo, ale odtud je kousek k efektivnímu čtení, efektivní práci s textem a k rychlému čtení. Celá řada představitelů knihovnictví a informační vědy s metodami rychlého, racionálního čtení pracovala, minimálně o nich ví, jiní je umí dokonce předávat, sami používat, publikovali o nich.

Odborná periodika informační vědy a knihovnictví v zahraničí a u nás v minulosti i teď věnují metodám efektivního čtení pozornost, stejně tak jsou zmínky v monografiích našeho krásného oboru spojeného s informační společností. Vůbec to není záležitost například jen propojení s pedagogikou, psychologii nebo technikami duševní práce, ale velmi blíže s informační vědou, která řeší problematiku práce s informacemi, schopnost určit relevantní informace, umět je správně využít. Takové články se objevily dokonce i v časopisech s impakt faktorem citačního rejstříku. Příkladem může být *Journal of Documentation*.

Řada knihovníků ve svých specializacích potřebuje číst rychleji, ale přitom i pozorně, neboť analyticky zpracovávají dokumenty pro uživatele a čtenáře. V roce 2013, v podstatě v rámci Týdne knihoven, se začala dostávat do knihoven zmíněná online výuková aplikace startovacího projektu *Rozečtise.cz*, která dnes má i slovenskou a anglickou verzi. Výhodou této e-learningové formy je didakticky propracovaný tlak na účastníka kurzu zejména v jeho rutinních fázích. Trochu to je míněno s nadsázkou, ale právě vytrvalost při cvičení je podstatná, nejen vyslechnutí a odzkoušení základů cvičení.

V českých knihovnách, které o to projevíly nebo projeví zájem, je *Rozečtise.cz* zcela zdarma, neboť je přirozené, že čtení a knihovny mají k sobě velmi blízko. Techniky rychlého čtení jsou také ve výukových osnovách bakalářského studia Ústavu informačních studií a knihovnictví, několik knihoven udělalo aspoň malou ochutnávku pro své zaměstnance nebo i pro uživatele a čtenáře, také další studenti jiných škol oboru informačních studií a knihovnictví v České republice a na Slovensku výběrově okusili základy technik rychlého čtení. Informační profesionál a efektivita čtení jsou v symbiotickém vztahu, a proto se knihovníci o techniky racionálního čtení dlouhodobě zajímají.

Otázky položila a za zodpovězení děkuje
LENKA ŠIMKOVÁ ✉ ctenar@svkkl.cz

Foto Pavla Rechtenbergová

Ohlédnutí za 38. seminářem knihovníků muzeí a galerií v Muzeu Beskyd

Ve dnech 2.–4. září 2014 se sešli na severní Moravě v Muzeu Beskyd ve Frýdku-Místku účastníci v pořadí již 38. semináře knihovníků muzeí a galerií. Přijelo sem 93 knihovníků a knihovníků z muzeí a galerií z celé České republiky. Seminář, který každoročně připravuje Knihovnická komise Asociace muzeí a galerií, je významnou platformou pro odbornou činnost muzejních a galerijních knihoven. Prohlubuje profesní znalosti knihovnické a knihovníků, slouží ke komunikaci o specifických problémech paměťových institucí a spolupráci s profesními sdruženími.

Seminář zahájil v reprezentativním Rytířském sále frýdeckého zámku ředitel Muzea Beskyd Mgr. Stanislav Hrabovský a předsedkyně komise knihovníků PhDr. Štěpánka Běhalová, Ph.D., z Muzea Jindřichohradecka. Úvodní slova pronesli též oficiální hosté – vedoucí samostatného oddělení knihoven Ministerstva kultury ČR Mgr. Blanka Skučková, předseda AMG a ředitel Muzea Mladoboleslavska PhDr. Luděk Beneš, předseda SKIP Mgr. Roman Giebisch, Ph.D., a předseda Knihovnického institutu Národní knihovny ČR PhDr. Vít Richter.

Připravený odborný program semináře byl bohatý. Po úvodních slovech přednesli členové výboru zprávy o činnosti muzejních knihoven ve svých regionech a předsedkyně komise podala zprávu o činnosti komise v uplynulém období. Zprávu schválila valná hromada hlasováním.

Blok s názvem **Historické knižní fondy** moderoval Mgr. Jiří David z Památníku písemnictví v Rajhradě a zaznělo v něm celkem šest příspěvků: PhDr. L. Veselá, Ph.D., z Knihovny AV ČR hovořila o bibliografii cizojazyčných bohemik Knihovny AV ČR, PhDr. J. Kašparová z Knihovny Národního muzea informovala o aktualitách databáze Provenio, Mgr. V. Malínek z Ústavu pro českou literaturu AV ČR referoval o elektronických zdrojích střediska literárněvědných informací a možnostech jejich využívání v knihovnách muzeí a galerií. O aktuálním stavu redakce *Dodatků ke Knihopisu* účastníky semináře informoval Mgr. D. Mach

Zahájení semináře

z Národní knihovny ČR. Ing. P. Vávrová, Ph.D., z Národní knihovny ČR se svými kolegyněmi seznámila účastníky semináře s konzervací a péčí o novodobé knižní fondy.

Středeční dopolední program byl věnován tématu **Katalogizace a předmětové zpracování**, které moderovala emeritní předsedkyně komise PhDr. Jarmila Okrouhlíková z Knihovny Uměleckoprůmyslového musea. Úvodní příspěvek přednesla Mgr. Marie Koldová z Jihočeské vědecké knihovny. Značná pozornost byla věnována nutnosti přechodu na formát MARC 21 a zavádění nových pravidel katalogizace RDA. Stav problematiky objasnila účastníkům vedoucí Souborného katalogu Národní knihovny ČR PhDr. Eva Svobodová a navázali na ni zástupci firem LANIUS (Ing. J. Šilha) a KP – SYS (P. Štefan a T. Krejzek).

Středeční odpolední blok **Marketing v knihovnách a jejich služby** moderovala tajemnice komise Mgr. Iveta Mátlová ze Slováckého muzea v Uherském Hradišti. S úvodním zásadním

L. Chrástová a H. Bartošová při prezentaci

príspevkem vystúpila Mgr. A. Peříková z Knihovny města Ostravy. Následovaly příspěvky Ing. P. Žabičky z Moravské zemské knihovny v Brně, s novinkami v oborové bráně ART seznámily Mgr. L. Chrástová z Národního technického muzea v Praze a Mgr. H. Bartošová z Muzea umění v Olomouci. Na závěr pohovořila předsedkyně komise PhDr. Š. Běhalová, Ph.D., a místopředsedkyně Mgr. Alena Petruželková o akcích, které se připravovaly k Týdnu knihoven v roce 2014. Závěrečný workshop na téma **Služby v muzejních knihovnách** moderovala Mgr. A. Hradilová z Muzea Českého krasu v Berouně.

Také doprovodný a společenský program semináře byl bohatý. V úterý večer proběhlo společenské setkání účastníků, které zahájil opět ředitel Muzea Beskyd Mgr. Stanislav Hrabovský. Hudební vystoupení patřilo skupině historických lidových nástrojů z Frenštátu pod Radhoštěm RukyNaDudy pod vedením PhDr. Mariána Friedla. Zazněly lidové písně z Lašska a Valašska. Poté byli účastníci semináře pozváni ke komentované prohlídce stálé expozice *Beskydy, příroda a lidé*. Další stálou expozici Muzea Beskyd navštívili účastníci ve středu v podvečer.

Následovala prohlídka města, farního kostela Jana Křtitele a vyhlídka z jeho věže. Ve večerních hodinách zavítali účastníci semináře do místecké pobočky Městské knihovny, kde pro ně kolegové připravili prohlídku budovy a krátký

kulturní program. Setkání proběhlo v přátelské a milé atmosféře. Čtvrteční odborná exkurze do Hukvald, kde účastníci absolvovali komentovanou prohlídku Památníku Leoše Janáčka a krásnou, už podzimně zbarvenou krajinou dorazili na druhý největší hradní komplex v České republice – hrad Hukvaldy, proběhla za vlídného slunečného počasí. Ve středu také pořídil Mgr. M. Weissbrod z Muzea Beskyd společnou fotografii pro všechny účastníky.

Seminář finančně podpořila řada firem: KP – SYS, spol. s r. o., Lanisus s. r. o., HOFi engineering, s r. o., AIP Beroun s. r. o. a Ceiba s. r. o. Zástupci firem vystoupili i v rámci programu

Foto Marek Weissbrod

Z návštěvy hradu Hukvaldy

a také o přestávkách mezi přednáškami předávali informace všem zájemcům.

Velký dík za organizaci a financování semináře patří Muzeu Beskyd ve Frýdku-Místku, Asociaci muzeí a galerií ČR a Ministerstvu kultury ČR a kolegyním PhDr. Kateřině Janákové a Mgr. Pavle Platošové z Muzea Beskyd.

Všechny dokumenty ze semináře, fotografie a příspěvky jsou zveřejněny na stránkách AMG pod záložkou Knihovnická komise (<http://www.cz-museums.cz>).

Příštímú 39. semináři knihovníků muzeí a galerií AMG, jehož hlavním pořadatelem bude **Moravská galerie v Brně**, přejeme hodně zdaru.

ŠTĚPÁNKA BĚHALOVÁ behalova@mjh.cz
Další fotografie viz 3. str. obálky

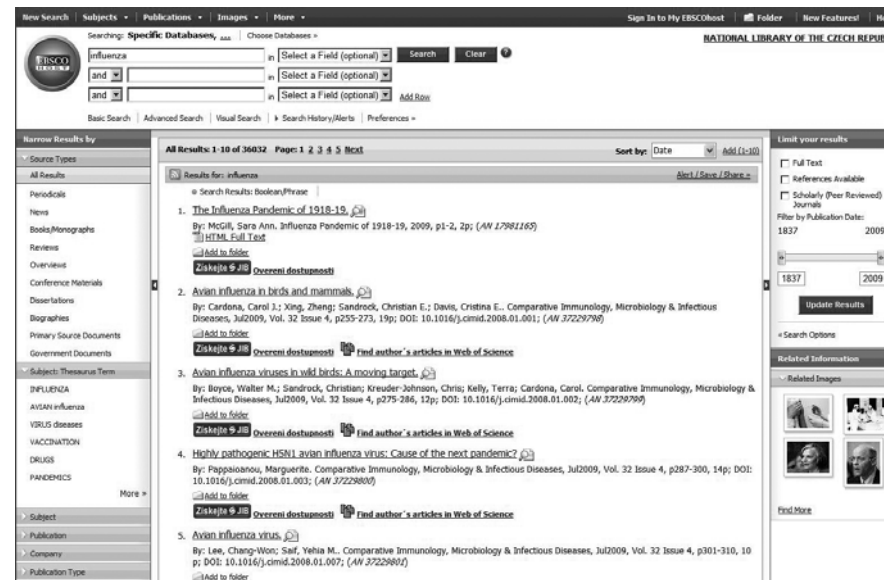

Moderní technologie v knihovných muzeí a galerií

Muzejní a galerijní knihovny nezůstávají pozadu a jdou, stejně jako další knihovny v České republice, s dobou. I při omezených možnostech, které ve většině případů mají, se snaží svým uživatelům poskytnout něco navíc. Ke svým tradičním službám tedy následně úspěšně nabízejí i služby moderní, realizované prostřednictvím nejnovějších moderních technologií. Tyto služby samozřejmě neposkytují všechna muzea a galerie, respektive jejich knihovny. Častokrát jde totiž o instituce velmi malého rozsahu a není to v jejich možnostech a silách. Některé větší si však mohou dovolit být progresivnější a svoje portfolio služeb rozšířit. Jaké konkrétní služby nabízejí, si můžete přečíst v následujícím textu.

Samozřejmostí je využívání knihovných systémů, jejichž součástí jsou elektronické katalogy, které nabízejí svým uživatelům a zájemcům zejména přehled o tom, co se nachází ve fondech těchto knihoven, ale také další možnosti. Mezi ně patří různé způsoby vyhledávání, hodnocení knih a zároveň možnost náhledu do uživatelského konta a vytváření vlastních rešerší a dále možnost doporučit knihovně ke koupi nový dokument. Zaměstnanci v akvizici aktivitu uživatelů v podobě jejich návrhů titulů k nákupu také uvítají.

Muzejní a galerijní knihovny digitalizují dokumenty, které mají ve svých fondech a jsou také častokrát součástí sbírky muzea či galerie. Digitalizované dokumenty zpřístupňují svým uživatelům prostřednictvím systému Kramerijs, což je digitální knihovna, která slouží pro zpřístupnění kulturního dědictví. V současné době je tento systém nainstalován a používán například v Národním muzeu, Národním technickém muzeu, Muzeu Východních Čech v Hradci Králové, Muzeu Jindřichohradecka, Uměleckoprůmyslovém muzeu v Praze a v dal-

EBSCO – ukázka vyhledávání

manuscriptorium
Global Virtual Research Environment for the Sphere of Historical Resources

domácí stránka digitální knihovna m-tool m-can gajš bank ego ten pfi, enrich plně texty (přeloženo)

vybrané dokumenty

Rukopisy, rukunahle (průsvitky), staré tisky a další dokumenty, tvořící dnes obsah Manuscriptoria, umožňovaly ve své době uchování a předání informací dalším generacím a umožňují také, pouze jnou formou, i nyní. Hlavním měřidlem středověku byla mluvená řeč, avšak ověřují a dlouhodobě zachovávají veškerých textů – děle královské literatury, výjebkové vědy, právních ustanovení nebo jakýchkoli jiných – přinášelo jejich písemné zachycení. V době novověku, po vynálezu knižnice, byly rukopisy nadále používány, i když hlavně pro záznamy, které nebyly určeny pro širší okruh recipientů. Rukopisy jako historické prameny nesou své svědectví o minulém dění, které se můžeme pokoušet i na jejich základě rekonstruovat, můžeme ale jen odvodit jejich krásu a dovednost písařů a iluminátorů, kteří je vytvořili.

Digální knihovna Manuscriptorium obsahuje dnes katalogové záznamy k více než 250 tisícům dokumentů různých druhů a více než 5 milionů obrázků těchto dokumentů. Na těchto stránkách jsme pro Vás připravili úzký výběr, který by Vás chtěl upoutat na dokumenty, které pocházejí převážně z českých sbírek a knihoven a jsou zajímavé svým obsahem či formou.

Základní členění těchto stránek je založeno na obsahu jednotlivých rukopisů. Takové členění je samozřejmě jen orientační, protože v řadě textů se jednotlivé žánry prolínají a nemají počet kódů obsahující díla různých žánrů. Středověká literatura je jazykově zejména latinská, ovšem národní jazyky (v českých zemích tedy zejména čeština a němčina) tvoří její integrační část, kterou není možné násilím vyřadit.

Kromě hlavní, obsahové členění stránky, zde budou postupně doplňovány i další tematické kolekce (např. iluminované rukopisy, české inkunábule a další).

o projektu

- Úvodní informace
- Kontaktní informace
- Partneři

uživatelům

- Přípravy pro školy
- Vybrané dokumenty
- Antické dědictví
- Bible
- Geografická a kartografická díla
- Historografické texty
- Iluminované rukopisy
- Inkunábule
- Klášterní a legendy
- Liturgické rukopisy a sborníky modliteb
- Morálně naučná literatura
- Přírodovědecké rukopisy
- Rétorika a formálníové sbírky
- Sférověká zábavná literatura
- Štambuchy
- Teologická literatura
- Všechny kolekce miláče
- Seznam starších aktualizací

partnerům

- Spolupráce
- O agregaci dokumentů
- TEI P5 ENRICH schéma
- Nástroje
- Archiv zdrojů MNS verze 1.0
- OAI-PMH

Úvodní stránka Manuscriptoria

ších. Digitalizace těchto dokumentů probíhá převážně v rámci grantů Veřejné informační služby knihoven – VISK 7 (Kramerius), které poskytuje Ministerstvo kultury České republiky od roku 2002.

Knihovny uživatelům nabízejí také licencované zdroje, např. databáze EBSCO, Art Source, Manuscriptorium. Uživatelé mohou po registraci v příslušné instituci, která licencovanou databází nabízí, pracovat s touto databází neomezeně odkudkoliv mimo prostory knihovny a to prostřednictvím vzdáleného přístupu. Některé instituce předplácejí především zahraniční časopisy v elektronické podobě. K těmto časopisům pak mají přístup všichni zaměstnanci muzea či galerie v rámci sítě a externí uživatelé ve studovně. Nedlouhou dobu a ne úplně rychle se začíná rozvíjet používání sociálních sítí jako nástroje komunikace s klienty, knihovny nejvíce využívají Facebook, Twitter a Foursquare. Tyto komunikační kanály jsou zdarma, rychlé a především u mladších uživatelů velmi oblíbené.

Některé z knihoven (např. Knihovna Národního technického muzea, Knihovna Západočeského muzea v Plzni) nabízejí svým uživatelům k vypůjčení a vyzkoušení elektronické čtečky knih a umožňují přístup ke svým elektronickým katalogům nebo například k bráně ART prostřednictvím mobilního zařízení.

Mezi významné projekty moderních technologií v rámci muzejních a galerijních knihoven patří **ART Oborová brána umění a architektura** – <http://art.jib.cz/>. Oborová brána ART je vytvářena na základě spolupráce devíti knihoven z celé České republiky, a to Knihovny Uměleckoprůmyslového muzea v Praze, Knihovny Národní galerie v Praze, Knihovny Vysoké školy uměleckoprůmyslové v Praze, Knihovny Moravské galerie v Brně, Knihovny Muzea umění v Olomouci, Knihovny Akademie výtvarných umění v Praze, Knihovny Západočeského muzea v Plzni a Knihovny Galerie výtvarného umění v Ostravě. Projekt byl založen v roce 2004 a v současné době je podporován

ART JIB CZ

Guest | e-Shelf | My Account | Sign In

Find Databases | Nový dotaz | Nalézt e-časopis | Info portál | Help | Language: češky

Primo Central | Search | Advanced Search

MetaLib+ ART, alternativní vyhledávací rozhraní Oborové brány ART

Proč využívat MetaLib+ ART?
Alternativní rozhraní MetaLib+ ART vám v přívětivém a moderním uživatelském prostředí nabízí především komfortní práci s indexem Primo Central.

Primo Central je ...
velký index obsahující stovky milionů záznamů článků z volně dostupných i licencovaných zahraničních článkových databází, digitálních archivů nebo sbírek e-knih. Obsah Primo Central je průběžně rozšiřován. Část článků u e-knih je dostupná i včetně plných textů. Pro bránu ART byly vybrány v Primo Central specializované oborové kolekce.

Další zdroje v MetaLib+ ART
v MetaLib+ ART naleznete i další databáze, které jsou v současné době zapojeny ve Vyhledávací ART, např. katalogy členských knihoven ART či volně dostupné a licencované báze. Pro hledání v těchto dalších bázích můžete využít předpřipravené skupiny zdrojů. Jejich přehled najdete vždy v rozbalovacím menu v jednoduchém i pokročilem hledání.

Nalézt databáze
Vlastní skupiny zdrojů si můžete vytvořit pomocí služby Nalézt databáze.

Široké možnosti

Doporučené články
U řady záznamů se zobrazuje záložka „Doporučené články“ s odkazy na texty obsahově související s nalezeným článkem. Díky této službě tak můžete snadno získat přehled o dalších článcích k vybranému tématu.

Máte ve Vyhledávací ART vlastní účet?
Pokud máte již v tuto chvíli účet v Jednotné informační bráně, můžete jej použít i v MetaLib+ ART. Pokud ještě účet vytvořeny nemáte, zdamta si jej vytvořte zde

Alternativní rozhraní MetaLib+ ART nabízí více
v uživatelském kontě si můžete určit preference, díky nimž vám MetaLib+ ART nabídne výsledky dotazu v pořadí, které bude více vyhovovat vašim potřebám.

Chcete vědět o MetaLib+ ART více?
Další informace najdete na Informačním portálu JIB.

Váš názor na MetaLib+ ART
Těšíme se na Vaše zkušenosti a názory.

Hot Articles
Seznamte se s výstavami členských institucí ART.

Portál ART
Klasické rozhraní Vyhledávací ART

MetaLib+ ART pro váš mobil
Vyzkoušejte na cestách mobilní rozhraní

Novinky
Kněžní novinky na portálu ART

Nové vyhledávací rozhraní ART

programem VISK 8/B Jednotná informační brána.

ART umožňuje uživatelům z jednoho místa jedním vyhledávacím rozhraním paralelně prohledávat různé české a zahraniční zdroje z oblasti umění, architektury a řady příbuzných oborů. ART brána je postavena na stejných technologiích jako centrální JIB (MetaLib, SFX a Plone), takže uživatelé mohou pracovat ve známém prostředí.

Na počátku roku 2015 bude do plného provozu uvedeno nové vyhledávací rozhraní MetaLib+ ART. Toto moderní a přívětivé uživatelské

prostředí poskytuje především komfortní práci s indexem Primo Central. ART mimo jiné nabízí souhrn knižních novinek vydávaných ve jmenovaných institucích a aktuální přehled výstav a akcí, které se v těchto institucích konají. ART dále slouží jako centrální bod pro vzdálený přístup k licencovaným elektronickým zdrojům, které tyto knihovny nabízejí svým uživatelům.

LUCIE CHRÁSTOVÁ

✉ Lucie.Chrastova@ntm.cz

Další obr. příloha viz 3. str. obálky

- **LITERATURA:**
- — ART OBOROVÁ BRÁNA UMĚNÍ A ARCHITEKTURA. ART Oborová brána Umění a architektura [online]. 2001–2014. 2014 [cit. 2014-12-05]. Dostupné z: <http://art.jib.cz/>

DO ČÍSLA PŘISPĚLI

PhDr. Štěpánka Běhalová, Ph.D. – Muzeum Jindřichohradecka ✉ **Mgr. Adam Biňovec** – advokátní koncipient, AK Koutná, Slušná & Bělohávek v. o. s. ✉ **Mgr. Helena Hubatková Selucká** – Knihovna Jiřího Mahena v Brně ✉ **Mgr. Lucie Chrástová** – Knihovna Národního technického muzea ✉ **Mgr. Alice Košková** – Národní pedagogické muzeum a knihovna J. A. Komenského ✉ **Ing. Jiří Mika** – Střeďočeká vědecká knihovna v Kladně ✉ **MgA. Bc. Petr Nagy** – literární kritik, Kladno ✉ **doc. PhDr. Mgr. Richard Papík, Ph.D.** – Ústav informačních studií a knihovnictví FF UK v Praze ✉ **PhDr. Jana Pátková, Ph.D.** – Katedra středoevropských studií FF UK v Praze ✉ **Mgr. Andrea Peřiková** – Knihovna města Ostravy ✉ **Eva Semelová** – Městská knihovna Janovice nad Úhlavou ✉ **Jitka Tomšů** – Městská knihovna Nové Strašecí

Knihovny s odleskem moře a s jasnou vizí

Záznam z cesty SDRUK do Dánska a Švédska (září 2014)

Dánská královská knihovna v Kodani je místem setkávání nejen lidí, jak se dnes s oblibou o knihovnách říká, ale je to také místo, kde se setkávají různé doby, styly i funkce. Vznikla v polovině 17. století a od počátku století 20. sídlí v budově postavené v historizujícím stylu podle návrhu dánského architekta Hanse J. Holma. V roce 1999 k ní byla přistavěna moderní budova, jejímž autorem je studio schmidt hammer lassen architects, pocházející z Dánska, ale působící v různých zemích světa včetně České republiky (navrhovali jeden z objektů administrativního komplexu v pražském Karlíně – Amazon Court).

Knihovna stojí na ostrově Slotsholmen, a tak zde můžeme vnímat i střetání živlů – vody a země. Ostře řezané hrany nové budovy ční nad kodaňským kanálem a jeho hladina se odráží na fasádě pokryté broušeným černým granitem. Ta dala knihovně název Černý diamant. Prosklená část fasády a odlehčený trakt vnitřního schodiště se subtilními galeriemi a můstky zase jako kdyby nechávaly proniknout vodu až do nitra budovy. Z můstků nad schodištěm lze pozorovat lodě s turisty a zrcadlení slunečních paprsků na hladině kanálu.

Královská knihovna je dánskou národní knihovnou a od roku 1989 současně knihovnou univerzitní. Knihovní fond čítá 34 milionů knihovních jednotek. Vzniká nákupem, příjmem povinných výtisků, ale tvoří jej také dary soukromých osob a šlechtických knihoven. Kromě asi šesti milionů knih je v něm uloženo kolem 18 milionů map a obrazových dokumentů. Cenné jsou sbírky rukopisů, dopisů, archiv Hanse Christiana Andersena nebo dánského filozofa Sørensa Kierkegaarda. Kromě tradičních dokumentů knihovna poskytuje přístup k elektronickým zdrojům, ať už jsou to elektronické knihy, časopisy, databáze nebo digitalizované dokumenty či archivované webové stránky.

Knihovna je otevřená všem, kdo si přejí vstoupit, neplatí to však pro vědecké studovny, kam mohou jen skuteční zájemci o studium vybavení knihovním průkazem. Registrovaným uživatelem se může stát osoba starší 18 let. Vážnou atmosféru studoven odlehčuje volné prostředí v ostatních částech knihovny, zejména ve vstupním parteru a v přízemí nové budovy, které slouží jako relaxační a kulturní zóna s možností občerstvení a s nabídkou výstav a představení. Pro akce většího rozsahu je určen sál s kapacitou pro 600 osob.

Ústřední knihovna v Kodani prochází postupnou rekonstrukcí a změnami v poskytování služeb veřejnosti. O tom, kam tyto změny směřují, pohovořil ředitel knihovny Jakob Heide Petersen. V současné době pracuje v knihovně 80 zaměstnanců, ročně do ní přijde 850 000 návštěvníků, uskuteční se na 700 000 výpůjček a 160 akcí. Knihovní fond obsahuje 610 000 knihovních jednotek. Knihovna je nyní poměrně tradiční, nedisponuje velkými prostorami, ovšem každé místo je účelně využito a také využíváno návštěvníky. Cílem je knihovnu více otevřít uživatelům, vytvořit flexibilnější prostory, zvýšit návštěvnost, zaujmout dětské čtenáře, rozšířit kulturní aktivity. To je ale jen začátek. Plány pana Petersena jsou širší, zahrnují i další knihovny v Kodani a dotýkají se podstaty knihovních služeb a jejich vývoje. A vývoj směřuje k rozšiřování samoobslužných zařízení, k prodloužení otevírací doby, k službám on-line, k digitálním knihovnám, ke knihovnám efektivním, s malým počtem zaměstnanců zajišťujících běžný provoz. Činnost knihovníků se bude více orientovat na vzdělávání, kulturní aktivity a klubové záležitosti, důležitá bude spo-

↑ Ústřední knihovna v Kodani
↓ Knihovna Kodaňské obchodní školy

lupráce se školami, do práce v knihovnách se budou zapojovat dobrovolníci, služby budou přesahovat hranice tradiční „kamenné“ knihovny. Přitom základem zůstane uvažlivá tvorba knihovního fondu a zázemí moderní budovy.

Jestliže v Ústřední knihovně v Kodani, která je typickou veřejnou knihovnou ve velkém městě, byl trend ve vývoji knihovních služeb teprve naznačen, v **Knihovně Kodaňské obchodní školy** se už začíná naplňovat. Knihovna je otevřená od osmi do dvaadvaceti nebo třidvaceti hodin, navštěvuje ji více než milion studentů ročně a 14 000 výpůjček tištěných dokumentů za mi-

Před rozestavěnou knihovnou v Aarhusu

nulý rok představuje prudký pokles zájmu o tento typ služby. Knihovna je však, jak se zdá, i nadále plná lidí. Co přivádí studenty do jejích prostor? Je to zřejmě místo, kde mohou klidně a pospolitě studovat, přístup k informačním zdrojům, které doplňují jejich vlastní studijní materiály, provázanost s univerzitou. Ředitel knihovny René Steffensen spatřuje budoucnost univerzitní knihovny v elektronických zdrojích, v nabídce prostor ke studiu nebo k pořádání konferencí a seminářů, v nabídce doplňkových kurzů a dalších služeb.

Aarhus je po Kodani druhé největší dánské město a důležitý přístav. Proto nepřekvapí, že stavba nové budovy **Ústřední knihovny v Aarhusu** je velkoryse pojatý projekt realizovaný na pobřeží v části bývalého přístavu. Cílem je dostat obyvatele města ze starého centra do nově oživané oblasti v blízkosti moře. Opět stýkání živlů a opět studio schmidt hammer lassen architects, které je obdobně jako v případě kodaňského Černého diamantu i zde autorem architektonického návrhu. O nové knihovně se nejprve dozvídáme z prezentace ředitele knihovny Knuda Schulze ve staré budově. Pak se v jeho doprovodu přesuneme na staveniště. Pan Schulz se opírá o nezbytný bicykl a spěchá, aby nám to, o čem zatím jen barvitě vyprávěl, představil ve skutečnosti. Oblékáme si žluté vesty, obouváme pracovní boty a s přílbami na hlavách vstupujeme do rozestavěné knihovny.

„Kdy bude dokončená?“ ptáme se. „Kdo ví?“ mávne ředitel rukou. Jisté však je, že příští léto se do ní budou stěhovat knihovníci a přesně za rok, tedy v září 2015, se v ní uskuteční první konference.

Nová knihovna, nazývaná Mediaspace či Dokk1, je především velký prostor. Náplň a funkce se budou teprve postupně vytvářet. Knihovna se mění

ze skladu knih na místo, kde budou uspokojovány potřeby občanů. Celková plocha podlaží bude 28 000 m², z toho jsou asi dvě třetiny určeny pro knihovnu a služby a zbytek k pronájmu. I v zemi bicyklů je tu naplánován parkovací prostor pro 1000 automobilů, ale také pro 500 jízdních kol. Předpokládá se, že knihovnu projde 3500 návštěvníků denně. Bude to útočiště pro každého, kdo hledá poznání, inspiraci a podmínky pro osobní rozvoj. Je to možná příliš obecná vize, ale na základě toho, co už jsme viděli v předchozích dánských knihovnách, plných čtenářů, studentů či návštěvníků, věříme, že i tady se jí podaří naplnit reálným obsahem. Obdobně jako v městské knihovně v Kodani i zde se předpokládá minimální zajištění personálem. K obsluze by měli stačit tři knihovníci na podlaží, minimalizovány budou pulty, zato maximální využití se očekává od samoobslužných prvků a knihovního systému.

Další knihovna s odleskem moře na fasádě, ale také s vůní zámořských cest v interiéru, to je veřejná knihovna v Helsingøru. **Biblioteket Kulturværftet** (kulturní komplex) je hlavní a největší knihovnou v síti šesti zdejších městských knihoven. Sídlí v třípatrovém objektu, který vznikl z budov bývalých loděnic zrušených v osmdesátých letech 20. století. Strohá industriální architektura z cihel a z betonu je směrem k moři obklopena proskleným ocelovým skeletem, a tak návštěvníci mají vedle pestré nabídky služeb bonus v podobě výhledu na poloostrov s opevněným zámkem Kronborg, na moře a přístav s trajekty odplouvajícími ke švédským břehům, vzdáleným pouhých 4,5 km.

V přízemí knihovny se nachází recepce a kavárna s velkou nabídkou nápojů a jídel. První nadzemní podlaží je určeno hlavně dětem. Knihy jsou tu umístěny nejrozumnějším způsobem – v tradičních regálech, v pultech, jaké známe z knihkupectví, volně na stolech – zkrátka tak, aby upoutaly co nejvíce pozornost. Z interiéru má být zřejmé, že se nacházíme v bývalé loděnici, ale odkazy na lodní průmysl a námořní dopravu mají asi i jiný smysl. Napovídají, že literatura, hudba, film nebo divadlo (i na ně je tady prostor) jsou cestou za poznáním a za bohatším a třeba i dobrodružnějším životem.

Beletrii, filmovému umění, hudbě a hrám je vyhrazeno druhé patro, zatímco ve třetím najdeme odbornou literaturu, noviny a časopisy. Zde se také můžeme pohodlně usadit za prosklenou stěnou a vychutnat si zmíněný bonus – pohled ven.

Biblioteket Kulturværftet Helsingør

Na různých místech v knihovně probíhají výstavy a v několika nápaditě upravených prostorách lze pořádat představení, přednášky či filmové projekce. Knihovníci v prostoru služeb jsou oblečeni do černých vest s bílým otazníkem na zádech, pro ty v zámech jsou určeny čtyři velké kanceláře. Všechny prostory jsou sjednoceny kvalitní dubovou podlahou.

K prohlídce dalších dvou knihoven jsme se přepravili do Malmö v sousedním Švédsku. Nikoli lodí, jak by se slušelo po návštěvě Helsingøru, nýbrž po mostě. **Městská knihovna v Malmö** je volně otevřená i pro předem neohlášenou návštěvu. Část je umístěna ve starší budově, část v novodobé přístavbě a obě části spojují prosklené koridory se vstupním objektem, který svým válcovým tvarem odkazuje na zaoblená nároží původní stavby. V obou budovách jsou atria s jednacími sály a patrové galerie, na nichž se střídají různé koncipované regály s dokumenty a studijní a relaxační zóny. Výpůjčky a návraty dokumentů se uskutečňují ve vstupní hale, buď u pultu s obsluhou, nebo u samoobslužných kiosků.

Poslední naší zastávkou je **Univerzita v Malmö**. Tato multidisciplinárně a mezinárodně zaměřená vysoká škola poskytuje vzdělání 24 000 studentům ze Švédska a z řady dalších zemí. Naším cílem je budova Orkanen (Hurikán), kde od roku 2005 sídlí pedagogická fakulta a jedna ze tří univerzitních knihoven. Všechny tři knihovny spolu s oddělením IT služeb jsou organizační složkou univerzity. Jejich úkolem je poskytovat studentům a zaměstnancům univerzity, případně

dalším uživatelům, veškerou potřebnou podporu při vzdělávacím procesu. Zahrnuje to správu počítačové sítě, zajišťování softwaru, poskytování tradičních i elektronických dokumentů, vyhledávání a zpracovávání informací, zveřejňování studentských a vědeckých prací a také informační vzdělávání studentů.

Městská knihovna v Malmö

Univerzitní knihovna v Malmö

Ředitelkou knihoven a IT služeb je Gunilla Lilie Bauer. Z jejích úst slyšíme o konceptu knihovny jako vesnice – přirovnání, s nímž jsme se setkali již v Dánsku. V univerzitní knihovně v Malmö jsou podle této koncepce vytvořeny „domy“, tedy

místa pro práci a studium, „náměstí“ pro komunikaci a výměnu názorů, „galerie“ pro zpřístupňování informací a výsledků práce. Jsou tady tiché zóny, kde cítíme, že je naše přítomnost poněkud na obtíž, ale také místa pro odpočinek a občerstvení. Funkci kostela přebírá meditační prostor.

Dalo by se říci, že cesta do dánských a švédských knihoven byla dobrou inspirací a poučením, jak v knihovnickém oboru postupovat dál. Inspirace však nestačí. Potřebná je jasná vize a přesvědčení, že knihovny – moderní, multifunkční, otevřené – mají v dnešní společnosti své místo. A toto přesvědčení musí být nejen na straně knihovníků.

Text a foto **JIŘÍ MIKA** mika@svkkl.cz

tvoří interiér náhodně a intuitivně. Architekt či designér volí mezi třemi pravidly. V prostoru, v našem případě se jedná o veřejný prostor knihovny, se rozhoduje mezi **dominancí prvků, barvy** nebo **celkovou harmonií** obou ve vzájemném působení. Jde o staré stavitelské a designové pravidlo, které funguje od nepaměti. Interiér knihovny může díky různým barevným tónům a jejich rozmanité sytosti a světlosti získat několik odlišných tváří. Barvy v interiéru samozřejmě neexistují samy o sobě, vybavení knihovny má také svou barvu. Regály, stoly, židle, pulty mohou být oblé, strohé, výrazné či kompaktní. Dohromady však mají vytvářet celek, který má být příjemný našim návštěvníkům. Spojit uživatelské prostředí s estetickou stránkou prostoru není mnohdy jednoduché.

Víte, že jedna barva má velké a nesmírně zajímavé množství odstínů? A přesto mluvíme o jednobarevném prostoru. Knihovna vybavená jednou jedinou barvou se stává minimalistickou vizí tvůrce se zaměřením na detail. Setkávám se s tímto řešením u některých veřejných prostor, avšak nepochopení ze strany uživatelů přesahuje radost z takového skvostu. Barva na jednotlivých prvcích interiéru se liší pouze výběrem použitého materiálu. Krémové stěny, podlahová krytina v podobě dlažby s hrubým povrchem a police v dekoru břízy asi příliš kreativity oku neposkytují. Přesto takto zpracovaný interiér vykazuje nejvyšší dokonalost.

Práce s barvami je více praktikována v režimu vícebarevného prostoru. Kombinace barev je vždy jistou mírou jeho souladu a působení.

Konfrontace jednotlivých barev v interiéru vytváří rytmus a má energizující vliv na návštěvníka, a nakonec i na personál pracující v takovémto prostoru. Nejprjemnější atmosféru navozují barvy patřící do téže barevné skupiny. Příkladem může být žlutá a oranžová. Společným znakem je jim stejná barevná nálada. Jedná se o vzájemný soulad, který můžeme doplnit díky stínům a polostínům v přirozené stupnici s odstupňovaným ztemněním. Doplnění o odstíny okrové a světle hnědé dává knihovně možnost vybavit ji dřevěným nábytkem teplých odstínů dýh.

Velký náboj energie v interiéru poskytují barvy stojící proti sobě v barevném spektru. Kombinace takto vznikající jsou velmi pěkné, i když s jistou podmíněností. Pokud volíme kombinaci dvou sytých barev, například ostře žluté a námořnické modré, pak působí nepříjemnou tvrdostí. Takové kombinace vyhledávají grafici mající zadání k reklamnímu poselství s úlohou upoutat za každou cenu. Pokud však tyto barvy zesvětlíte, může výsledná kombinace působit harmonicky. Pro snížení tvrdosti se používá i jiný jednoduchý trik, a to vmíchání šedé, která je mezistupněm. Šedá podobně jako bílá a černá jsou barvy neutrální. V praxi to znamená, že je lze doplnit k jakémukoli barvě, jejich funkce se však mění. Jiné barvy je oživují. Efektivní, ale zároveň příjemné mohou být kombinace žlutá – šedá nebo oranžová – šedá, které

Knihovna vybavená jednou jedinou barvou se stává minimalistickou vizí tvůrce se zaměřením na detail. Setkávám se s tímto řešením u některých veřejných prostor, avšak nepochopení ze strany uživatelů přesahuje radost z takového skvostu.

Vhodná kombinace a soulad barev jsou závislé na podmínkách daných prostorů, na světelných okolnostech, na velikosti a tvaru svislých a vodorovných ploch. Musíme mít na paměti účel prostoru. Malé a úzké prostory povětšinou necháváme pasivně bílé a doplňujeme je prvky, které určují jejich využití. Velké prostory pak dávají možnost využít plošných poměrů jednotlivých barev v harmonii. Celkový účinek barvy závisí i na intenzitě jejího zásahu. Příkladem nám mohou být interiéry pro děti. Výraznými barvami sice vzbudíme dojem oživení, ale také neklidu. Oddělení pro děti a mládež v knihovnách hrají všemi barvami, a pak rozptylují dětskou pozornost a stávají se multifunkčními hernami. Pokud s tímto záměrem vytváříte interiér, pak je to správně. Pokud má však knihovna malý prostor, tak bych se těchto vizí vzdala.

KDYŽ BÍLÁ NUDÍ...

Barvy v interiérech knihoven

Na počátku použití barvy v interiéru je experimentování. Prostor, který nás obklopuje a které vnímáme, nás ovlivňuje více, než jsme ochotni připustit. Řada výzkumů na téma vnímání barev lidskou myslí představila překvapující závěry. Barvy vnímáme silně individuálně! Barvy jsou spojovány s emocemi či stavy mysli, avšak v úzkém spojení se sociokulturními vlivy. Ty mohou být rozličné: náboženství, tradice dané společností, životní úroveň a jiné. Nezanedbatelným faktorem je i pohlaví a věk vnímajícího. Proto nelze zcela striktně vyslovit charakteristiku dané barvy. Jedná se spíše o náladu, pocit, image, kterou volbou barvy vytváříte. Tato informace může být dešifrována našim mozem jedinečně.

Barva jako taková neexistuje. Přesná definice fyzikálního jevu je stále neuzavřená. Víme však, že se jedná o kombinaci čtyř prvků: světla, objektu, oka a mozku. Svět je pravděpodobně nebarevný a působením světla přicházejí oku informace, které vyhodnocujeme na poli emocioním jako pocit. Ve skutečnosti je světlo naším osobním prožitkem. Jak vypadá obloha nebo zelená tráva?

Podmínkou vnímání světla je tedy zrak. Světlo je vnímáno jako bílé a je směsicí všech barev spektra, přičemž každá barva má jinou vlnovou délku. Prostor se svými předměty od-

ráží většinu světla, které na něj dopadá. Pokud tomu tak není, pak světlo pohlcuje a nám předmět přijde černý. Jenže svět není černobílý. Šestnáct milionů barev jej dělá pestrým.

O barvách v kontextu s knihovnami lze hovořit ve dvou odlišných významech. *Barva a prostor knihoven a využití barev za účelem propagace knihoven.* Obě varianty jsou natolik zajímavé, že se v tomto článku budu věnovat pouze barvám v interiérech knihoven.

Před započítím výběru odstínu pro interiér musíme účelně uvážit všechny faktory. Nestačí vybrat barvy, které se nám líbí, a použít je. Laici

používáme v interiérech Knihovny města Ostravy. Takový interiér hlásí: je zde teplo, příjemně a světlo, ale vše je spojeno s pevností.

Barevná kvalita prostoru určuje jeho celkovou náladu a působení na návštěvníka. Ovlivnit ji lze také znalostmi o využití teplých a studených barev. Jedná se o působení dojmů, takže barvy nemůžeme striktně dělit. Přestože modrá je zástupcem studených barev, některé odstíny jsou pocitově teplé a evokují letní koupání. Teplé barvy nazýváme také barvy aktivní. Pokud budeme konkrétní, budeme mluvit o žluté, oranžové a červené. Takové barvy se hodí do temnějších míst, které jimi opticky rozsvětíme a oteplíme. Půjde o prostor denní, s pohybem, energií, hravostí. Vzbuzují pocit tepla, zvyšují aktivitu vegetativního nervstva.

Syté odstíny však mohou také vyvolávat agresivitu. Při návrhu interiéru pro děti volíme často právě tyto barvy a z neznalosti pak doufáme v útulnost. Dětské vnímání však reaguje opačně, takovými barvami dáváme zcela jasnou informaci, buďte hravé a užívejte prostoru k pohybu.

Opakem jsou zástupci klidových, pohodových a tudíž studených barev. Taková je modrá, fialová a zelená. Ale opět příklad, který vyvrací pravdivost předešlé věty. Sytě zelená, tedy šťavnatá zelená, jarní louka, nemůže v žádném případě evokovat chlad či klid. Je symbolem růstu, života a počátků. Studené barvy by měly zklidňovat a působit na psychiku stabilizujícím dojmem. Důležitým nástrojem studených barev je také jejich optická vlastnost, kterou je snižování množství slunečního svitu. Pro místnost, ve které chceme promítat, je studená barva ideálním řešením.

Naše dnešní emocionalita a symbolika barev vznikla v minulosti z pozorování a prožívání

života v přírodě. Žijeme a pracujeme ve zcela uměle vytvořeném světě, ale k přírodě máme zakódován biologický vztah. Pociťujeme neurotizující rozpory z odcizení se přírodě, a to vede k zamyšlení, zda veřejné prostory mohou poskytovat azyl, být místem, kde se člověk může zastavit, relaxovat, vzdělávat. Knihovny v mnoha případech již s touto myšlenkou pracují. Vznikají prostory, které poskytují místo k posezení, klidové zóny. Právě tady je možno aplikovat barvy země. Barvy napříč spektrem, které reprezentují přírodní živly. Designér tvořící takový prostor pracuje s barvami, ale také symbolikou tvarů. Je to radostná práce, která sklízí uznání a obdiv.

Zmínila jsem, že vnímání barvy je individuální záležitost osobních pocitů jedince. Proto prostor nemusí vyhovovat všem. Lidé introvertní povahy vyhledávají pastelové tóny a dostatečně velký prostor s jednoduchým vybavením. Naopak barevný, hravý a přátelský interiér chtějí extroverti. Avšak veřejný prostor vracející se ke kořenům života, k přírodě – takový vyhovuje všem.

Má vlastní zkušenost s navrhováním interiérů knihoven je obsáhlá. Proč to zmiňuji? Člověk hledá šablonu, ale v tvůrčích profesích šablony neexistují. Existují pravidla a informace. Mohou to být výstupy z výzkumů, které nám mohou pomoci pochopit vnímání určité věkové skupiny a lépe tak přizpůsobit prostor v knihovnách. Úkolem designéra je oprostít se od vlastních emocí. Nestranně a účelně pracovat s prostorem.

Emoce skrývající se za symbolikou barev a z toho vyplývající manipulace je doménou reklamy. Tomuto tématu se budu věnovat příště.

ANDREA PEŘÍKOVÁ perikova@kmo.cz

Tabu v knihovnách – seminář plný výzev

Když dva dělají totéž, neznamená to, že je to totéž. V této větě se skrývá velká pravda o nás samých. Každý z nás přistupuje k výzvám ve svém životě jinak. S klidem, s radostí, se strachem, se stresem, s hrůzou... a takové to je i v knihovnách. V naší profesi jsou činnosti, které děláme s tím či oním nasazením, s chutí i odporem. Často se ve své praxi setkávám s knihovníky, kteří neradi trhají knihy za účelem jejich opravy, jiný by zase nevyhodil knihu, byť odepsanou, do koše, já zase do knih nerada něco vepisuji. A bylo by toho mnohem víc. Některé činnosti, které děláme rádi či neradi, známe již od začátku, některé přibývají postupem času. Vše závisí na našich schopnostech, dovednostech, zkušenostech i osobním rozpoložení. Ať už jde o knihy, lidi – čtenáře a návštěvníky nebo témata, která v rámci své knihovnické praxe máme zpracovat pro své uživatele.

Ať už ve svém životě a knihovnické praxi děláme cokoli, vždy to budeme dělat na základě toho, jací jsme a jaké zkušenosti se v nás setkávají. Proto máme každý jinou oblíbenou cílovou skupinu, se kterou pracujeme, i jiná témata, která jsou nám při přípravě vzdělávacích programů blízká, nebo vzdálená. Ale přesto, každý z nás se musí někdy překonat a zpracovat a připravit téma, které není jeho „sálkem kávy“. A jsou i další témata, která zkrátka realizovat vůbec nechceme. Ať už z jakéhokoliv důvodu. Stejně je to i v literatuře. V posledních několika stovkách let existovala v literatuře vždy témata, která byla tabu. A důvody byly opět různé.

Právě tato témata, ať již v knihovnách či v samotné literatuře, byla předmětem semináře, který pořádalo klubko Jižní Morava SKIP ČR, Knihovna Jiřího Mahena v Brně a Moravská zemská knihovna v Brně ve dnech 17. a 18. září 2014. Seminář, byť byl regionální, přilákal zájemce z řad knihovníků z celé České republiky, neboť témata, o kterých se málo mluví či málo píše, jsou pro nás v knihovnách vždy výzvou.

U lektorského pultu se za dva dny vystřídali literární teoretici, pedagogové a také spisovatelky a knihovnice, které se na „tabu“ dívaly z různých úhlů pohledu. Jedním z nich byl pohled doc. PhDr. Mileny Šubrtové, která celý seminář uvedla a představila tabuizovaná i netabuizovaná témata v literatuře pro děti a mládež za posledních přibližně 30 let. Je zajímavé, jak se vyvíjel přístup zahraničních i českých autorů publikací pro děti a mládež v průběhu posledních několika desítek let k tématům, jako jsou smrt, homosexualita, xenofobie, handicap, ekrementy, ale i témata běžnější jako například otevřený pohled na politický vývoj v naší zemi, a to jak na příkladu let 1968 a 1989, tak v souvislosti s první či druhou světovou válkou. Jak nám doc. Šubrtová vysvětlila, nejde jen o to, jak k tématům přistupují autoři literatury pro děti a mládež, ale jak se mění celospolečenský postoj k jednotlivým tématům a jak se následně měníme i my samotní.

Dalšími přednášejícími byly dvě spisovatelky, které se věnují tabuizovaným námětům v literatuře pro děti a mládež. Jako první vystoupila Martina Bittnerová, která je autorkou několika naučných knih, jež se zabývají osobními (utajenými) životy významných českých spisovatelů a spisovatelek. Jejich cílem je přiblížit významné osobnosti naší historie jako obyčejné lidi, nejen jako položky v seznamu maturitní četby. Kromě těchto knih má autorka na svém kontě beletristický příběh *V průšvihů*, který se odehrává v budoucnosti a přináší příběh dívky, jež si k Vánocům přeje nejnovější hit ve světě konzumu: lidské miminko. Vše se ale zkomplikuje v momentě, kdy zjistí, že to není jen tak – mít dítě, které není hračkou, ale živým tvorem, a ona sama se musí nenadále odpovědnosti, ale i reakcím okolí postavit. Příběh pro někoho možná šokující a tabuizovaný, ale každopádně zajímavý a neotřelý.

Druhou zástupkyní literárních tvůrců byla PhDr. Veronika Válková, která je autorkou úspěšné edice *Kouzelný atlas putování časem*, ve kte-

CO PRO VÁS PŘIPRAVUJEME...

- Centrální portál knihoven a jak dál...
- Klářiina kuchařka aneb recepty na workshopy v knihovně
 - „Krajská digitalizace“ ve Středočeském kraji
 - Zápisky novozečlanského knihovníka
 - RECENZE: Česká literární nakladatelství 1949–1989 a další příspěvky

rém hlavních hrdinů Bára cestuje pomocí historického atlasu do různých míst české i světové historie a poznává radosti i strasti života v oněch dobách. Sama autorka je pedagožkou na střední škole a nejen historická témata jsou jí blízká, stejně jako práce s mladými dospívajícími lidmi. To vše dokázala mistrně ztvárnit do historických příběhů, které, a to je možná méně obvyklé v literatuře pro děti a mládež, nekončí tradiční větou: „Žili šťastně až do smrti.“ V příbězích často

ními příběhy a věnovali se tématům, která se stávají tabu často v knihovnách. První blok byl věnován programům, které jsou určeny pro čtenáře se sluchovým postižením. Není překvapením, že lidé se sluchovým postižením nemají často příliš blízko k tradičním knihám, neboť je pro ně mnohdy gramatika českého jazyka složitá a méně srozumitelná. Proto nejsou častými návštěvníky knihoven. A právě tento jev se snaží změnit pedagogové a studenti JAMU Brno, oboru

Prezentace M. Bittnerové, H. Hubatkové Selucké a R. Pavlíčkové
Foto archiv knihovny

odcházejí hrdinové, se kterými se Bára setkává, do válek, do vyhnanství či na smrt. A je to tak v pořádku, žádná historická epocha nebyla jen veselá a lidé v ní nežili šťastně, dokud stáří nemuřeli. Život byl a je takový. Ačkoliv jsou příběhy PhDr. Válcové fiktivní, vycházejí z nepřeberného množství dobových reálií a boří tak nejedno tabu. Ať již mluvíme o šťastných koncích, nezáživné historické literatuře či historických omylech, které nás provází.

První den uzavíral tvůrčí workshop Mgr. Terezy Machkové z občanského sdružení Umění mění, která společně s posluchači uvedla dílnu nad knihami Petra Síse *Tibet: tajemství červené krabičky* a Zdeňka *Jak jsem vyrůstal za železnou oponou*. Posluchači se na několik desítek minut stali středoškolskými studenty, pro které je tento program připraven, a mohli si na vlastní oči i uši vyzkoušet (nebo si vzpomenout), jaké to bylo žít v totalitním státě a v období okupace. Program vychází z metod dramatické výchovy a staví na myšlence, že nejlépe pochopíme to, co si sami prožijeme.

První den semináře jsme prožili více s literaturou, abychom do druhého dne vstoupili s osob-

Výchovná dramatika pro neslyšící, kteří společně připravují projekt *Knihy*. Jedná se vždy o jednu ryze autorskou interpretaci literárního díla, které se snaží student oboru osobitě zpracovat a v hlavních momentech jej předat žákům a přivést je tak k příběhům i četbě. V daném bloku zaměřeném na problematiku práce se sluchově postiženými se vystřídali jak knihovníci, tak studenti JAMU se svými pedagogy. Vznikla tak zajímavá koláž dobrých nápadů a inspirací, jak zaujmout děti a mladé se specifickými potřebami, ačkoliv řada uvedených námětů je zcela uchopitelná pro všechny.

Velmi osobním příběhem bylo vystoupení Tomáše Graumanna, jednoho z 669 dětí zachráněných Nicholasem Wintonem. Pan Graumann vystoupil i se svou ženou a promluvil o svých vzpomínkách i o tom, jak se s nimi dokázal vypořádat a dokázal odpustit. Bylo velmi zajímavé poslouchat příběh pamětníka z druhé světové války, který otevřeně mluví o tom, jak životní zkušenosti z válečných let zformovaly jeho charakter a vedly jej v životě k pomoci jiným lidem, a co (a kdo) ho na jeho cestě podrželo. Účastníci semi-

náře měli možnost se zeptat Graumannových na vše, co je zajímalo, a diskuse, která následovala, ukázala, že tento silný osobní příběh si je opravdu získal.

Poslední blok semináře patřil knihovnicím z Knihovny Jiřího Mahena v Brně, které představily postupně tři témata, jež v knihovně realizují pro žáky a studenty. Jednalo se o historické téma *Janova cesta*, jež představila Bc. Lucie Dymáčková, která se věnuje v programu nesnadnému historickému námětu, ale i významné osobnosti, která je však již velmi vzdálena mladým lidem. Proto jej L. Dymáčková přibližuje mladým prostřednictvím termínu „celebrita“. Kdo nebo co je pro nás v současné době celebrita a proč si jí vážíme? Třeba by na plakátu v pokoji mohl viset i portrét J. A. Komenského, který pomohl změnit celý svět.

Otázku handicapů v životě a v literatuře otevřela Bc. Ludmila Prokopová, která nabízí žákům druhého stupně program, v němž společně s nimi objevuje, co je charakteristické pro různé skupiny lidí se specifickými potřebami, jak se tyto lidé sami vnímají, co je v komunikaci a přístupu k nim tabu a jak jsou jejich životní příběhy zpracovány právě v literatuře pro děti a mládež. Program je postaven na prožitkové pedagogice a metodách kritického myšlení.

Trojlístek uzavřela Mgr. Radka Pavlíčková představením hudebního programu *Sex, drogy a rock 'n' roll*, ve kterém se věnuje významným osobnostem hudební scény, jejichž tvorbu a život ovlivnily drogy i volná láska. Součástí programu je také metodika, jak se vypořádat s drogovými zkušenostmi a kde v případě potřeby hledat pomoc.

Seminář *Tabu v literatuře a v knihovnách* i samotná tabu, která byla v rámci něj představena, otevřely všem posluchačům dveře do problematiky, se kterou se nesetkávají každý den, která možná není běžná ani u velkého procenta populace. Ale pořád jsou tu ti, kteří se s podobnými otázkami setkávají a hledají pomoc. A tu jim můžeme v knihovnách nabídnout – a to buď vhodnými tipy na literaturu, či radou na základě toho, že pochopíme, co dané tabu v sobě skrývá, a naučíme se jej vnímat z různých úhlů pohledu. Čím více tabu objevíme sami pro sebe i pro druhé, tím lepšími posluchači se sami staneme. Protože, ať chceme, nebo ne, život není plný jen veselých okamžiků, a to je dobře. Každý těžký zážitek nás osobně posune dál a udělá z nás lepšího člověka.

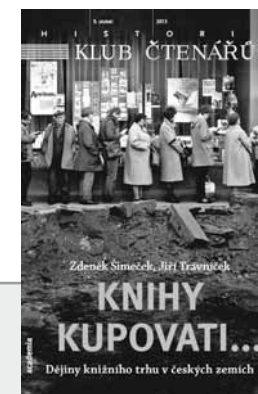
Podrobný zápis ze semináře Magdy Zemanové je k dispozici na adrese http://kjm.data.quonia.cz/dokumenty/seminar_tabu.pdf.

HELENA HUBATKOVÁ SELUCKÁ
detske@kjm.cz

RECENZE ● PETR NAGY

Příběh české knihy z ptačí perspektivy

Zdeněk Šimeček, Jiří Trávniček: Knihy kupovati... Dějiny knižního trhu v českých zemích. Praha: Academia, 2014. 1. vydání, 500 s.

Dějiny knižního trhu v českých zemích – podtitul objemné publikace s názvem *Knihy kupovati...* prozrazuje nelehký cíl dvojice jejích autorů, Zdeňka Šimečka a Jiřího Trávnička. Ambiciózní dílo ovšem nebylo nutno pracně stavět od základů,

jedná se totiž o přepracované a rozšířené Šimečkovy dějiny českého a slovenského knižního trhu, jež vyšly německy v roce 2002, které nadto doplnila zcela nová, v pořadí osmá (závěrečná) kapitola z pera Jiřího Trávnička (ten se ovšem

autorsky podílel i na několika kapitolách předeslých). Zásadní změnou bylo vypuštění části přehledu orientované na Slovensko (s výjimkou 20. století). Přestože hlavní důraz je kladen na

Navzdory ohromné šíři pojednávané látky a mezioborovému charakteru zvoleného tématu se autorům podařilo vtěsnat dějiny knižního trhu v českých zemích do prakticky komponovaného a čtenářsky přístupného tvaru.

osudy české knihy v období 19. až 21. století, alespoň zevrubně je zde vylíčen celý vývoj českého písemnictví, počínaje příchodem Cyrila a Metoděje.

Navzdory ohromné šíři pojednávané látky a mezioborovému charakteru zvoleného tématu se autorům podařilo vtěsnat dějiny knižního trhu v českých zemích do prakticky komponovaného a čtenářsky přístupného tvaru. Přestože máme co do činění s přehledovou příručkou, která se snaží pokrývat nejen velmi dlouhý (více než tisíciletý) úsek naší historie, ale zároveň i několik svěbytných literatur (vedle české též latinskou, německou, židovskou a samozřejmě slovenskou) sdílejících svého času společný prostor „českých zemí“, výsledná mozaika nepostrádá žádný ze stěžejních střípků.

Po rychlém nástinu nejranejších etap vývoje českého písemnictví (vrcholících vynálezem knihtisku) se již ve druhé kapitole dostávají ke slovu i konkrétní osudy nakladatelů a tiskařů, které nás pak (ještě rozšířeny o příběhy knihkupců, ba i spisovatelů) provázejí coby užitečné příklady i vítané zpestření po celý zbytek četby. Právě hojně využívání podobných prostředků – dále třeba řečnických otázek, četných citací apod. – spolu se srozumitelným jazykem, jen místy zatíženým odbornými termíny či cizími slovy (řadu z nich osvětluje slovníček pojmů na konci svazku), činí z tohoto obsáhlého pojednání až překvapivě čtivý text.

Jak se ukazuje, pojem „knižní trh“ z podtitulu knihy nabývá v tomto díle podobně širokého vý-

znamu jako výraz „české země“. Vedle samotného vydávání, prodeje a konzumace knih (v různých dobách a s ohledem na různé etnické skupiny) totiž autoři popisují rovněž vývoj periodického tisku a knihoven, dotýká se přitom celé řady dalších témat – od forem cenzury přes významné literární žánry až po autorské honoráře. Vše je potom ještě zasazeno do příslušného historického kontextu, v němž se prolínají dobové poměry politické, náboženské, hospodářské aj.

Na stránkách časopisu *Čtenář* pochopitelně nemůžeme pominout fenomén knihovnictví, o jehož dějinách v českých zemích pojednává dotyčná příručka dosti obsírně. K nejstarším knihovnám klášterním, obsahujícím ještě počátkem 14. století obvykle jen několik desítek svazků, posléze přibývají knihovny univerzitní, šlechtické (knihovna jihočeských Rožmberků s 11 000 svazky patřila ve své době k největším v Evropě) a o něco později též měšťanské (zejména příslušníků inteligence – právníků, lékařů, učitelů). Teprve v 18. století se objevuje knihovna veřejná (lidová), ovšem již počátkem 20. století bychom ji u nás našli v každé třetí obci (největší byla veřejná obecní knihovna v Praze čítající zhruba 55 000 svazků). Radikální proměna však veřejnou knihovnu čekala až v době nedávné, kdy se z tradiční půjčovny knih a časopisů stává informační, vzdělávací a společensko-kulturní centrum, plnící leccdy i roli vydavatelskou.

Autorům publikace *Knihy kupovati...* se podařilo erudovaně, přehledně a do jisté míry i poutavě „převyprávět“ dějiny knižního trhu v českých zemích. Jejich úctyhodné dílo tak má naději oslovit širší veřejnost (pokud se nezalekne objemného svazku) a zároveň posloužit coby nadmíru užitečná příručka poučeným čtenářům, kteří ji milerádi zařadí do svých knihoven třeba vedle nedávno vydaného slovníku *Česká literární nakladatelství 1949–1989*. A kdo ví, třeba obecné seznámení se s dosavadním vývojem českého knižního trhu napomůže změně jeho současného stavu, který Jiří Trávníček charakterizuje jako jisté provizorium ustálené v normu a postrádající nějaký vyšší důvod pro svou další existenci.

Městská knihovna Janovice nad Úhlavou

Kurz zdobení dortů – s dortem skřítko Bodysbírka

Foto archiv knihovny

Město Janovice nad Úhlavou leží v podhůří Šumavy a mnozí ho znáte z románu Miloslava Švandrlíka *Černí baroni*. Kasárny vybudované černými barony jsou zrušeny a v jejich prostorech sídlí řada nových podniků a vznikly tam také byty. Pokud Janovice navštívíte, můžete posedět v hospůdce Kulatá Bába, kam chodili černí baroni na pivo. Janovice nad Úhlavou mají i s přilehlými obcemi okolo 2200 obyvatel. Městská knihovna byla roku 2004 přemístěna do prostor radnice. Na své akce může využívat zasedací sál města a městskou tělocvičnu.

Na místo knihovnice jsem nastoupila v roce 2007. V té době bylo registrováno 180 čtenářů a knihovna fungovala pouze jako místo pro výpůjčky knih. Mým cílem bylo dostat ji do povědomí občanů jako kulturní a vzdělávací centrum města, nabídnout takový program, aby si lidé chodili do knihovny nejen půjčovat knihy, ale také za poučením, zábavou, vzděláním. Chtěla jsem rovněž přitáhnout do knihovny více dětských čtenářů.

Knihovna začala nabízet kurzy (velmi oblíbené kurzy pečení), přednášky na různá témata, koncerty, výstavy, kde se prezentují hlavně místní autoři, soutěže pro děti i dospělé, besedy s autory, divadla... Velký zájem byl o kurzy práce s počítačem, které byly zcela bezplatné a určené pro

skupiny nezaměstnaných, rodičů na mateřské dovolené a pro seniory. Vedoucími kurzů byli odborní lektori. Účastníci těchto kurzů získali osvědčení, které mnohým z nich pomohlo získat zaměstnání.

Velmi oblíbenou soutěží u dětských čtenářů je *Velká čtenářská soutěž skřítko Bodysbírka*. Do loňského 5. ročníku se zapojilo 123 dětských čtenářů. Soutěž je dvouměsíční a je určena jednotlivcům i třídním kolektivům. Celé dva měsíce chodily děti do knihovny plnit různé bodované úkoly, body získávaly i za půjčené a přečtené knihy zapsané do čtenářského deníku. Některé úkoly plní i s rodiči. S jejich pomocí měly vyfotografovat, co se jim v jejich městě líbí. Mezi třídami probíhal boj o získání co největšího počtu bodů, protože nejlepší třída si přijde do knihovny pochutnat na velkém dortu. Nejlepší čtenář z každé třídy je odměněn knihou a drobnými dárky. Spolupráce se školou je výborná, paní učitelky i rodiče si pochvalují zlepšení úrovně čtení u dětí.

V knihovně fungují dva kroužky – kroužek německého jazyka pro dospělé a pro nejmenší čtenáře od pěti let výtvarný kroužek *Výtvarníček*, který vede jedna z maminek jako dobrovolnice. Děti si hodinu bez rodičů hrají a tvoří. Čtyřikrát ročně se sejdou společně s rodiči ve *Výtvarníčku*

speciál, kde pod vedením lektora pracují. Společná činnost je velmi důležitá pro upevnění vztahu mezi rodičem a dítětem.

Rodič hraje velkou roli i ve vztahu dítěte ke knihám. Vždy mám radost, když rodiče přivedou do knihovny zapsat svého předškoláčka nebo prvníáčka a společně zvládají první čtenářské krůčky. Proto naše knihovna pořádá řadu akcí pro celé rodiny.

Jednou z těch velkých, které připravujeme dvakrát ročně, je *Tvoří celá rodina – knihovnické tvoření*. Navštíví ji vždy přibližně 300 návštěvníků ze širokého okolí. Naše malá knihovna by nemohla akci pořádat bez pomoci řady dobrovolníků a podpory města, za což jim patří velký dík. Poděkování také patří spoluorganizátorce Natálii Vítocové, která vždy odvede obrovský kus práce. Další, již 6. ročník akce *Tvoří celá rodina* proběhl 4.–5. října 2014.

A co o jejím jarním 5. ročníku napsal jeden ze spokojených návštěvníků pan Alois Anderle?

> *Ze soboty na neděli se rtuť teploměru z dvacítkových plusových teplot nezvykle rychle svezla k nule. Nic dvakrát příjemného, ale při troše soudnosti, po teplé a suché zimě už voda přírodě hodně chyběla. Kardiaci tyto prudké změny počasí příliš nevitají, pesimisté láteři, že už to zase není na opalování, ale řečeno slovy optimisty: „Konečně se dostavil dlouho očekávaný déšť.“*

Jedním slovem počasí je takové, jaké je, a na nás, tedy na člověka je úměrně tomu přizpůsobit oblečení a snad i plány.

*Já se nechal zlákat programem Městské knihovny v Janovicích nad Úhlavou. V rubrice SLUŽBY jsem si na internetu vyhledal náplň programu pro víkend 22.–23. března s názvem *Tvoří celá rodina*. Člověk by čekal, že se zaměstnanci MK budou věnovat půjčování knih a časopisů, ale není vlastně měsíc, aby se v Janovicích něco, pod záštitou Městské knihovny, nedělo. Zajel jsem se v neděli po obědě do Sportovní haly za Městským úřadem podívat.*

Překvapil mne příjemně osvětlený i vyhřátý prostor plný tvůrčí aktivity. Na výstavních panelech ukázky zejména dětských kreativních činností, u stolů skupinky přítomných v pilné tvůrčí práci. Pravda, převládaly maminky s dětmi. Přítomní otcové se do třídění korálků a ohýbání tenkých drátů miniaturními kleštěmi nezapojovali. Není se čemu divit. Při výrobě náušnic, náhrdel-

níků, barevných přívěsků a kraslic, nebo triček s kreslenými motivy, by se hrubé ruce příliš neuplatnily. Na důležitosti jim to však neubralo. Situaci monitorovali a měli ji pod kontrolou...

Organizátorky celé akce, jmenovitě Natálie Vítocová, která vše obíhala i zařizovala, a vedoucí Městské knihovny paní Eva Semelová, by ve školním hodnocení obstály na výbornou. Nezapomněly ani na občerstvovací „okénko“, a tak si při dvoudenním rozvíjení fantazie i zručnosti přišlo u přítomných na své i tělo. Obdobné akce tady pořádají dvakrát do roka a vystřídají se tu tři stovky účastníků.

Zbývá snad už jen dodat poznámku: „Kdo vstoupil, neprohloupil.“ <

Jenom dělat akce ale nestačí, důraz kladu na prezentaci činnosti knihovny v médiích (v regionálním tisku, televizi, rozhlasu). O proběhlých i připravovaných akcích informuji na webových stránkách knihovny a v místním tisku. Naše město pravidelně vydává informační leták, který se dostane do každé domácnosti ve městě, a jehož prostřednictvím má knihovna možnost zvat na své pořady. Čtenářům a návštěvníkům knihovny, kteří mají zájem, posílám informace e-mailem. Lidé musejí vědět, že knihovna žije a oni mají možnost se na jejím životě podílet. Pro chod knihovny je velmi důležitá i podpora města Janovice nad Úhlavou, které je zřizovatelem, a také výborná spolupráce se základní a mateřskou školou.

Předvánoční období bylo bohaté na různé aktivity, návštěvníci knihovny se těšili například na výrobu a zdobení adventních věnců, povídání o čajích spojené s degustací, pečení vánočního cukroví, tvoření vánočních ozdob z textilu, na kurz kreslení portrétu. Zkrátka nepřišly ani děti, pro které byla připravena divadelní pohádka *Vánoční překvapení*.

Cíl, který jsem si dala při nástupu do knihovny, se mi daří plnit. Lidé knihovnu vnímají jako místo setkávání, poučení, zábavy a vzdělávání. Mají o její činnost zájem, ptají se, na jaké akce se mohou těšit a mnohdy sami přijdou s návrhem, co bychom mohli připravit, a aktivně se do činnosti knihovny zapojují.

Za dobu mého působení se zvedl počet čtenářů o 200, což není málo, a spokojených stále přibývá. Věřím, že nabídka knihovny bude i nadále lákavá pro čtenáře i návštěvníky.

SUK – čtete všichni 2014

anketa o nejoblíbenější knihu pro děti a mládež
vydanou v roce 2014

Národní pedagogické muzeum a knihovna J. A. Komenského, Sukova studijní knihovna literatury pro mládež vyhlásily v loňském roce již po dvaadvacáté celostátní dětskou čtenářskou anketu *SUK – čtete všichni*. Cílem akce realizované ve spolupráci s Klubem dětských knihoven Svazu knihovníků a informačních pracovníků ČR je upozornit pedagogickou i ostatní veřejnost na kvalitní tituly v oblasti literatury pro děti a mládež.

Anketa o nejoblíbenější dětskou knihu, vydanou v uplynulém roce, byla poprvé vyhlášena v roce 1993. Od počátku měla pomáhat především knihovníkům a učitelům českého jazyka orientovat se v nepřehledné nabídce publikací pro děti na knižním trhu. Anketa je pojmenována po Františkovi Václavu Sukovi, předním českém pedagogovi a zakladateli Společnosti přátel literatury pro mládež. Zakládající členové Společnosti přátel literatury pro mládež v čele s Václavem Františkem Sukem stáli také u zrodu *Knihovny českých spisů pro mládež* – dnešní Sukovy studijní knihovny literatury pro mládež, která je součástí Pedagogické knihovny J. A. Komenského.

Během několika let, především díky práci knihovnic dětských oddělení veřejných knihoven, anketa získala na popularitě a hlasovalo stále více dětí. Nicméně hlasů není nikdy dost, hlasujte proto pro svoji oblíbenou knížku – máte možnost ovlivnit výsledky ankety.

V rámci akce *SUK – čtete všichni* jsou udělovány následující ceny:

1. Cena dětí
2. Cena knihovníků
3. Cena učitelů za přínos k rozvoji dětského čtenářství
4. Cena Noci s Andersenem

První dvě ceny jsou anketní, mladí čtenáři i knihovnice hodnotí knihy pro děti a mládež českých i zahraničních autorů vydané v České republice v příslušném roce. Cena dětí a knihovníků se uděluje vždy třem titulům s nejvyšším počtem získaných hlasů.

Foto NPMK, Petr Šolár

Anketní listky pro děti jsou ke stažení na webu Pedagogické knihovny již od prosince 2014, děti mohou hlasovat prostřednictvím dětských oddělení veřejných knihoven, ale i samostatně. Vyplněné anketní listky můžete posílat do 30. března 2015. **Novinkou letošního ročníku se stala možnost elektronického hlasování prostřednictvím formuláře na webovém stránce <http://www.npmk.cz/knihovna/>.**

Na základě hlasování dětí je každoročně sestavován také žebříček dvaceti nejčtenějších knížek vydaných v uplynulém roce. Z hlediska vypovídající hodnoty ankety je třeba přihlídnout k tomu, že hlasování se zúčastní především děti, jež navštěvují veřejnou knihovnu, tedy děti, které více méně pravidelně čtou.

Z došlých hlasovacích lístků bude jako každý rok vylosováno padesát dětí, které dostanou dárek v podobě knížky. Knihy pro dětské výherce získáváme zdarma od významných českých nakladatelství Albatros, Mladá fronta, Knižní klub, Edice ČT a dalších, kterým za tuto podporu děkujeme.

Cena učitelů za přínos k rozvoji dětského čtenářství je udělována na základě rozhodnutí po-

roty složené z učitelů českého jazyka a je udělována maximálně pěti českým novinám bez určení pořadí. Tuto cenu může získat pouze kniha českého autora, která vyšla v daném kalendářním roce v prvním vydání, přičemž není rozhodující, zda se jedná o beletrii nebo o takzvanou naučnou literaturu. Základními kritérii pro hodnocení poroty jsou literární kvalita textu, celkové zpracování knihy a využitelnost při vyučování, případně při mimoškolních aktivitách.

O ceně Noci s Andersenem rozhodují hlasováním děti, které nocují v knihovnách po celé republice v rámci Noci s Andersenem.

Ocenění získávají autor díla, ilustrátor akladatel. Cenu tvoří diplom s emblémem akce (grafika výtvarnice Naděždy Potůčkové), na kterém je uvedena kategorie, v níž je cena udělována, pořadí a jména všech oceněných.

Vyhlášení výsledků 22. ročníku ankety *SUK – čteme všichni* proběhne tradičně v Památku národního písemnictví 15. dubna 2015 za účasti dětských čtenářů, autorů, ilustrátorů a vydavatelů oceněných knih.

Těším se na hlasy dětí i knihovnic a jsem zvědavá na vítězné tituly.

ALICE KOŠKOVÁ ✉ koskova@nppk.cz

PRÁVNÍ PORADNA

Kamerové systémy a ochrana osobních údajů

Stále častěji jsou jako forma řešení bezpečnostních otázek ve veřejných i soukromých prostorách užívány kamerové systémy. Jejich použití se může i přes vyšší pořizovací cenu jevit jako praktické také pro knihovny. Ani v případě těchto kamerových systémů však nelze zapomínat na jejich právní regulaci, v tomto případě – jak napovídá nadpis článku – zejména v oblasti ochrany osobních údajů.

Záznam z kamerového systému obsahuje osobní údaje ve smyslu zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, ve znění pozdějších předpisů. Konkrétně se jedná o podobiznu, či podobizny jednotlivých na záznamu zachycených osob. To ale platí skutečně pouze o kamerovém systému, jehož součástí je i technologické pořízení záznamu.

Pokud kamerový systém funguje pouze na principu živého streamingu, tedy přenáší obraz v reálném čase, úprava zákona o ochraně osobních údajů se na něj nevztahuje. Takovýto kamerový systém tak lze v knihovně bez problémů nainstalovat a provozovat. Což se může jevit jako praktické tehdy, když se ukáže, že níže uvedené požadavky či doporučení na parametry kamerového systému nelze v konkrétním případě naplnit. V praxi nicméně i pro tento případ doporučujeme jak instalaci tabulek na provoz kamerového systému upozorňujících, tak i proškolení, resp. informování zaměstnanců o principu jeho provozu (viz dále).

U kamerového systému, který má záznam z kamer uchovávat, je již situace složitější. Subjekt, který jej provozuje, se stává zpracovatelem osobních údajů a jako takový musí být registrován u Úřadu pro ochranu osobních údajů (ÚOOÚ), případně svou stávající registraci rozšířit o daný kamerový systém, a při instalaci a provozování kamerového systému dodržovat regulace vyplývající nejen ze samotného zákona na ochranu osobních údajů, ale i ze správní praxe ÚOOÚ.

Samotná registrace u ÚOOÚ je věcí relativně jednoduchou. Na jeho internetových stránkách je k dispozici formulář, který lze po vyplnění automaticky ÚOOÚ odeslat, nebo jej uložit ve formátu *pdf* a poslat po vytištění např. poštou, či prostřednictvím systému datových schránek. K vyplnění formuláře slouží relativně komfortní nápověda a máte-li k dispozici text zákona o ochraně osobních údajů, nebývá zpravidla komplikované formulář vyplnit.

Problematické může být správné nastavení kamerového systému a posouzení, v jakém rozsahu by měly v rámci registrace být o těchto opatřeních ÚOOÚ poskytnuty informace. Pochybení by mohlo mít za následek odmítnutí registrace a vydání rozhodnutí o nepovolení takového zpracování osobních údajů, tj. provozování kamerového systému. Použití kamerového systému je totiž chápáno v systematické ochrany osobních údajů jako velmi vážný zásah do soukromí jak návštěvníků knihovny, tak zejména jejich zaměstnanců (viz dále). Jeho registrace tak zdaleka není jen formální záležitostí.

Projděme si proto hlavní potenciálně problematické body možné registrace, resp. provozu kamerového systému v systematické registrační formuláře ÚOOÚ.

Správce kamerového systému bude vždy knihovna, resp. subjekt ji provozující (např. obec), a to i tehdy, pokud bude ke zpracování použit třetí subjekt – zpracovatel (např. najatá agentura).

Mimořádnou pozornost je třeba věnovat vymezení účelu zpracování osobních údajů, tj. zřízení kamerového systému. Podle ustálené správní praxe i převažujícího výkladu v Evropské unii (nikoli však výkladu výhradního) může být kamerový systém použit jen tehdy, pokud se ostatní možnosti neosvědčily jako dostatečné, nebo existují vážné důvody, pro které se bez kamerového systému nelze obejít. Proto by účelem mělo být takřka výlučně zajištění bezpečnosti, v knihovně pak nejspíše bezpečnosti majetku. Zatímco v případě dozoru nad vystavenými historickými cennými tisky nebude s dohledem kamerového systému problém, v případě „běžného“ knihovního fondu je možné zavádět kamerový systém až tehdy, kdy lze nedostatečnost alternativních bezpečnostních opatření prokázat. Taková situace může vzniknout například, pokud se již v minulosti knihovna potýkala s krádežemi knih a ani zvýšení dohledu zaměstnanci, popř. zavedení elektronické ochrany knih prostřednictvím detekčních ráků umístěných u vchodu do knihovny, se neukázalo jako dostatečné.

Při zpracování formuláře je třeba si uvědomit, že příslušné osobní údaje (tj. podoba) budou v daném případě poskytnuty takřka výhradně bez souhlasu „subjektu údajů“. Přesto je však nezbytné, aby monitorovaný prostor byl označen příslušnými piktogramy, informací, že je kamerově sledován, odkazem na práva subjektů údajů podle § 11 a § 12 zákona o ochraně osobních údajů a identifikací správce osobních údajů, tj. subjektu knihovny provozujícího.

Příjemci osobních údajů mohou být v případě, kdy je kamerový systém provozován z důvodu zabezpečení majetku, nejčastěji orgány činné v trestním řízení, když takovýto kamerový záznam bude sloužit velmi často jako příloha případného trestního oznámení a v návaznosti na něj pravděpodobně i jako důkaz pro trestní řízení.

Dalším bodem, kterému je třeba věnovat pozornost, je zabezpečení osobních údajů. Ovládnutí kamerového systému by mělo být pokud možno umístěno v uzamykatelné místnosti s omezeným přístupem. Rozvody kamerového systému by měly být přinejmenším zalištovány a celý systém by měl být chráněn na softwarové úrovni hesly. Samozřejmostí by měla být antivirová ochrana a systém by neměl být propojen s internetovou sítí, pokud to není bezpodmínečně nutné. Jednou z vhodných forem ochrany osobních údajů při jejich zpracování prostřednictvím kamerového systému je i vytvoření bezpečnostní směrnice, kterou správce upravuje nakládání s příslušnými osobními údaji. Tato bezpečnostní směrnice by měla být přílohou návrhu na registraci, neboť je tím ÚOOÚ signalizováno, že se nejedná o náhodně vyplněné políčko formuláře a registrující osoba se přiložením textu směrnice vyhne dodatečné výzvě ÚOOÚ k doplnění oznámení.

Součástí příloh by rovněž měl být náčrt monitorovaných prostor s vyznačeným umístěním kamer a fotografie vytvořené z pohledu jednotlivých kamer tak, aby bylo zřetelné, jaká konkrétní místa jsou kamerovým systémem monitorována. V této souvislosti je třeba opětovně upozornit na práva zaměstnanců. Kamerový systém by totiž neměl zabírat místa zaměstnanců, neboť tím by bylo nepřípustně zasahováno do jejich soukromí. Jednou z několika málo výjimek může být např. pokladna, i v takovémto případě ale musejí mít pokladní k dispozici prostor, ve kterém jsou kamerovému dohledu skryti.

Je tak třeba vždy důsledně zvážit, zda je pro dané prostory kamerový systém vhodným řešením a oznámení ÚOOÚ provádět raději předtím, než jsou do kamerového systému investovány finanční prostředky.

**Mgr. Adam Biňovec, advokátní koncipient
AK Koutná, Slušná & Bělohávek v. o. s.**

Nové logo a publikace ke 150. výročí novostrašecké knihovny

Město Nové Strašecí je druhým největším městem rakovnického okresu, bydlí zde 5234 obyvatel. Ve městě jsou kromě základní školy čtyři mateřské školy, gymnázium, střední odborné učiliště a základní umělecká škola. Je zde tedy velká základna pro případné návštěvníky knihovny. V současné době je registrováno 869 čtenářů – 252 dětí a 617 dospělých.

Městská knihovna Nové Strašecí je organizační složkou města, které je jejím zřizovatelem. Knihovna svými službami (knihovnickými, bibliografickými, informačními a kulturně-vzdělávacími) uskutečňuje právo občanů na rovný přístup k informacím, na získávání vědomostí a svobodné utváření názorů. Naše knihovna je plně profesionální, jsou zde zaměstnány dvě knihovnice.

Bývalé i stávající knihovnice

Knihovna provádí všechny obvyklé činnosti:

- buduje univerzální, informační a regionální fond literatury;
- eviduje, zpracovává a půjčuje své fondy formou prezenční nebo absenční výpůjčky;
- knihovní fond zpřístupňuje ve volném výběru;
- poskytuje služby v půjčovnách, zprostředkovává dokumenty a informace v rámci meziknihovních služeb;
- propaguje své fondy a jejich využívání;
- organizuje nové čtenáře;
- organizuje výstavy, besedy, přednášky, lekce informační výchovy;

- při autorských čteních představuje veřejnosti zajímavé spisovatele;
- prezentuje svou práci veřejnosti, zúčastňuje se soutěží, anket.

Skladba fondu

V novostrašecké knihovně bylo k 31. červenci 2014 zaevidováno celkem 37 926 svazků. Jedná se o knihy, periodika, svázané ročníky časopisů, mapy, brožury. Když to budeme chtít rozdělit: v půjčovně pro dospělé je umístěno 14 369, v dětském oddělení 6086, ve skladisti pak 16 696 a v regionálním fondu 775 knížek. Pro zajímavost je můžeme ještě rozdělit tematicky: pro dospělé je 12 910 naučných knih a 16 538 knih beletrie; pro děti je určeno 2636 naučných a 5842 zábavných knížek.

Prezentace knihovny veřejnosti

Ač se všeobecně říká, že lidé nečtou, v Novém Strašecí to neplatí. Můžeme být jedině rádi, že čtenáři si knihovnu sami vyhledávají, rádi nás navštěvují a s našimi službami jsou (snad) spokojeni. Zájem přičítáme i tomu, že o sobě knihovna neustále dává vědět. Pravidelně přispíváme svými články a fotografiemi do *Novostrašeckého měsíčníku*. Čtenáři velmi vítají seznamy knižních novinek. Zvykli si také, že současně s uveřejněním novinek v měsíčníku se hned nové knihy objeví ve výloze knihovny. Pro dospělé uživatele jsme připravili několik besed a přednášek. Velmi se nám osvědčily cestovatelské besedy, o ty mají čtenáři, ale i nečtenářská veřejnost, velký zájem. V poslední době k nám zavítala cestovatelka Magda Radoštová, poutavě vyprávěla jednou o Aljašce, podruhé o Islandu. Obě přednášky byly spojené s promítáním fotografií, velmi doporučujeme...

On-line služby

V dnešní době si neumíme představit práci bez počítačů a internetu. V knihovně je už prakticky ke všemu počítač potřeba. Máme vlastní

webové stránky www.mknovestraseci.cz, které pravidelně doplňujeme o aktualitu.

Samozřejmostí je vystavení našeho fondu na síti – v on-line katalogu, kde si čtenáři sami mohou vyhledávat knížky, které máme ve fondu, sami si mohou prodlužovat výpůjčky či rezervovat si právě půjčené knihy – www.mknovestraseci.cz/katalog/.

Hlavně pro děti jsme zřídili fotogalerii na portálu rajce.net, kde se mohou najít na fotografiích při akcích v knihovně <http://knihovna.novstra.rajce.idnes.cz/>.

Spolupráce se školou

Knihovnu pravidelně navštěvují žáci základní školy i mateřských škol z našeho města, ale i z okolních vesnic. Pro menší děti připravujeme společné čtení, představujeme jim naživo spisovatele a taková setkání se dětem moc líbí. Již několikrát do knihovny zavítal novostrašecký rodák David Laňka (Dobrodružství Billa Madlafouska, Vítejte v Pekle), Markéta Pilátová (Jura a lama), Eliška Polanecká (Pohádky babičky Elišky).

Pro ty starší máme vždy připraveny tematické lekce informační výchovy. V loňském roce to bylo *Knihovníkem, knihovnicí alespoň na chvíli*. Třetí třídy se seznámily s knihovnickou prací – co je vlastně náplní naší práce. Žákům jsme vysvětlili pojmy jako autor, ilustrátor,

Pohled do dětského oddělení

editor, nakladatelství, edice, jmenný katalog, tematické třídění a rozdíl mezi knihovníkem, knihkupcem a knihářem. Pak si děti vše ověřily v praktických úkolech.

Studenty seznamujeme s řazením knih na regálech, s organizací katalogů či vyhledáváním literatury v jiných knihovnách – vědeckých, odborných.

Oddělení pro dospělé

Foto archiv knihovny

Společné čtení

Od ledna loňského roku se rozběhl projekt **Předčítání dobrovolníků**. V prosincovém *Novostrašeckém měsíčníku* roku 2013 vyšla výzva – Hledáme dobrovolníky pro předčítání dětské literatury. Byli jsme mile překvapeni rychlou reakcí přihlášených zájemců. Čtení probíhá každou poslední středu v měsíci (kromě letních měsíců července a srpna) v dětském oddělení naší knihovny od sedmnácti hodin. Chceme umožnit setkávání se více generací najednou, komunikaci mezi nimi. Každé čtení bylo příjemné a zábavné. Trochu statistiky: zatím předčítalo 15 dospělých dobrovolníků, ke kterým se přidaly i čtyři děti. Předčítání se zúčastnilo 38 dospělých a 46 dětských posluchačů.

Velké oslavy

V roce 2014 oslavila novostrašecká knihovna 150. výročí svého založení. Přesněji řečeno jde o výročí vzniku Čtenářského spolku. Stanovy tohoto spolku byly schváleny 4. prosince 1864, spolková knihovna se později stala veřejnou a poté ji město zakoupilo jako svou knihovnu obecní. Právě toto datum tedy považujeme za vznik městské knihovny v Novém Strašecí. I když první veřejná knihovna byla založena již roku 1841 v místní škole, její fond v devadesátých letech 19. stol. zanikl a Čtenářský spolek mezitím vybudoval svou zcela novou bibliotéku.

Městská knihovna Nové Strašecí si přála výročí důstojně oslavit. Přišla tedy s návrhem vydat vlastní publikaci o historii strašeckého knihovnictví. To se podařilo díky podpoře

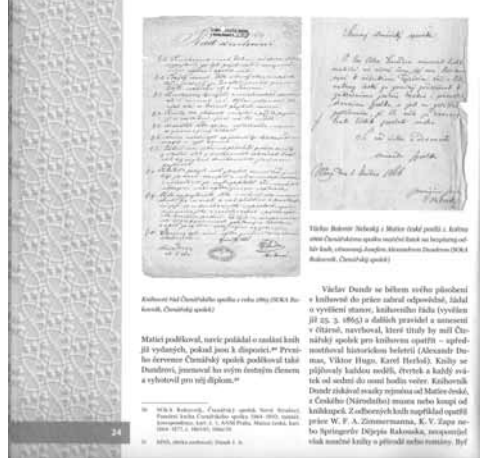

města a díky dotaci Ministerstva kultury ČR. Jako autora požádala knihovna rakovnického archiváře a novostrašeckého rodáka Jana Černého, který výborně zpracoval historii knihovny. Posledních 15 let až do současnosti pak v knize přiblížila vedoucí novostrašecké knihovny – autorka tohoto textu.

Cíl měl tento krok jediný: podpořit zájem o četbu a prezentovat městskou knihovnu jako široké kulturní zařízení, které plní už půldruhého století svou nezastupitelnou roli v místní kultuře, osvětě, vzdělávání i zábavě. Současnou knihovnu představujeme moderní, otevřenou, vstřícnou a umístěnou v krásných nových prostorech.

V narozeninovém roce bylo také uvedeno logo knihovny a vyrobeny upomínkové záložky do knih. Jedním z hlavních bodů oslav bylo uspořádání velké výstavy o knihovně, která proběhla v září v Přednáškovém sále Měst-

ského úřadu v Novém Strašecí. Na výstavě se prolínala historie knihovny z archivních dokumentů společně se současným životem v knihovně. Při vernisáži byla také slavnostně představena zmíněná publikace *Městská knihovna Nové Strašecí v historii a současnosti*.

Velmi nás potěšil obrovský zájem ze strany veřejnosti, výstava byla hojně navštěvována. Současně knihovna uspořádala ve svých prostorech výstavku *Šikovné ruce našich čtenářek*. Byly zde představeny výrobky různých technik – korálkování, drátování, paličkování, plstění, výrobky z pedigu, papíru, obrázky – zkrátka pestrá paleta šikovných rukou dívek a žen. Také tato výstava byla velmi obdivována.

Na závěr bych chtěla připojit pozvání do naší knihovny. Až budete mít cestu přes Nové Strašecí, zastavte se u nás...

JITKA TOMŠŮ ✉ knihovna@mknovestraseci.cz

Disproporčnost našeho vnímání slovenské literatury začíná velmi záhy po roce 1989, kdy byly z edičních plánů zcela smeteny dlouhodobě a pečlivě připravované tituly pro překlad do češtiny. Někde tady se dle mého názoru začíná ztrácet slovenská literatura z našeho čtenářského obzoru. Jako čtenáři jsme schopni ještě sledovat tvorbu autorů, kteří vstoupili do literatury již dávno, tedy nejčastěji v 60. a 70. letech 20. století, a po roce 1989 pokračují ve své tvorbě, ale už vůbec nejsme schopni zachytit tvorbu nové nastupující generace. Je to do jisté míry dané i tím, že náš vlastní český literární kontext procházel těsně v porevolučním období velkými proměnami (zaplňovala se bílá místa v literatuře, do edičních plánů se dostaly texty, které v minulosti nemohly z ideologických důvodů vyjít). Vznikala nová nakladatelství, vycházela zcela nová literární periodika. Ve slovenském prostředí je vývoj obdobný. Aktuální literární život a rychlé porevoluční změny odrážely nejlépe asi literární časopisy – jak ty starší (*Romboid*, *Slovenská literatúra*, *Slovenské pohľady*), tak i nově vzniklé (*RAK – Revue aktuálnej kultúry*). Specifické postavení měly ve slovenském literárním životě konce 80. let *Slovenské pohľady*, v nichž zásluhou doc. Rudolfa Chmela, který od roku 1988 jako šéfredaktor prosazoval otevírání obzorů a publikačního prostoru i pro dosud zakázané autory, např. Dominika Tataruku, došlo k prvnímu vykročení ke svobodnému publikování, které bylo rozpoznatelné v rámci celého Československa. S odstupem času je zřejmé, že zatímco např. *Slovenská literatúra* patří mezi akademické časopisy, tak *Romboid* a *RAK* cílí na stejnou skupinu čtenářů, zejména svým zaměřením na publikování původní tvorby a literárněkritických statí a recenzí.

Už v první porevoluční dekádě zasáhl levický vydavatel Koloman Kertész Bagala do vydavatelské politiky, když začal organizovat literární soutěž *Poviedka* (od roku 1996), která běží bez přestávky až dosud. V roce 2006 se pokusil o vypsání konkurzu na román a od roku 2009 se koná literární soutěž *Básne*. Touto svou aktivitou se mu podařilo oslovit celou řadu autorů, kteří by možná zůstali i skryti širokému čtenářskému publiku. Paralelně k české literární soutěži *Magnesia Litera* (od roku 2002) začíná ve slovenském prostředí každoročně vstupovat do

hodnocení prózy literární cena *Anasoft litera* (od roku 2006), která se na rozdíl od české soutěže zaměřuje pouze na hodnocení prozaických textů. Mezi vítězi *Anasoft litera* se téměř rovným dílem objevují autoři starší (Vilíkovský, Zelinka, Vášová, Rakús) a střední generace, kteří vstoupili do literatury až po roce 1989 (Vadas, Balla), nebo až v druhé dekádě po revoluci (Kompaníková patří k nejmladší generaci; Staviarsky generačně sice patří ke střední generaci autorů, ale do literatury vstoupil až po roce 2000). Jako určitý klíč ke zviditelnění konkrétních textů v současné slovenské literatuře by mohla posloužit právě i každoroční nominace a volba vítěze literární ceny za prózu *Anasoft litera*.

Laureáti Anasoft litera od roku 2006:

- (2005) Pavel Vilíkovský: *Čarovný papagáj a jiné gýče*
- (2006) Marek Vadas: *Liečiteľ*
- (2007) Milan Zelinka: *Teta Anula*
- (2008) Alta Vášová: *Ostrov nepaměti*
- (2009) Stanislav Rakús: *Telegram*
- (2010) Monika Kompaníková: *Piata loď*
- (2011) Balla: *V mene otca*
- (2012) Vito Staviarsky: *Kale topanky*
- (2013) Pavel Vilíkovský: *Prvá a posledná láska*

Přehled finalistů a laureátů této literární ceny předkládá bohatý pohled na tematickou rozmanitost slovenské literatury za posledních deset let. Je poměrně složité v živém a nijak neuzavřeném období literárního vývoje jen s minimálním časovým odstupem definovat a rozčlenit jednotlivé texty. S vědomím těchto limitů se můžeme pokusit o zformulování základních vývojových tendencí nejmladší literatury na Slovensku. Nejvýraznějším proudem v současné slovenské literatuře se ukazuje být **téma domova**, respektive skrze jeho absenci vypovídají zejména autorky o tom, jak je domov pro ně důležitý, určující, i když se ukazuje jako nedosažitelný. Z poněkud jiného pohledu na literární život vychází **literatura regionů a etnik žijících na území Slovenska** (slovensko-maďarské pomezí, východoslovenský region, romský svět). Dalším výrazným proudem, který je patrný ve vývoji slovenské literatury už od 90. let 20. století, je **fenomén outsiderství**.

K současné slovenské literatuře: vývojové tendence po roce 2000

1

Uvažovat o nejmladší slovenské literatuře v Praze znamená přiznat na jedné straně, že téma se může někomu zdát zcela přirozeně velmi blízké, protože jde o literaturu našich nejbližších sousedů, která leckdy doprovázela vedle české literatury – alespoň výběrově – naše studium na školách. Na druhé straně však je zřejmé, že dané téma je zejména dnešním mladším čtenářům velmi vzdálené. Vzdálenější než literatura např. francouzská, anglická či německá. O literaturách našich nejbližších sousedů, tedy o slovenské, ale i polské a maďarské, dnes, třiačtyřicet let od rozdělení společného státu, téměř nic nevíme.

Zejména v poslední době (tedy po roce 2000) jsou silněji zastoupeny **prózy oscilující mezi historickým a společenským románem**, které se zaměřují na beletrizaci klíčových dějinných okamžiků, zpravidla od první republiky až do současnosti. Poměrně rozsáhlý objem prozaické produkce nelze žádným způsobem svázat a vtěsnat do uvedených vývojových proudů, z toho důvodu se objevuje v článku jako **literatura mimo proud**.

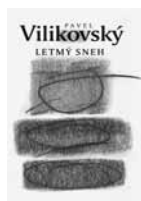
1. Téma domova

Ve zpracování daného tématu můžeme sledovat generační rozdíly. Zatímco **PAVEL VILIKOVSKÝ** (1941) se kriticky staví k fenoménu vlasti a k národní identitě, tak autorky publikující až v posledních deseti letech jsou zcela oproštěny od takových úvah. Pavel Vilikovský není českému čtenáři zcela neznámý. Jeho prvotinu *Citová výchova v marci* (1965) přeložil Emil Charous s minimálním časovým odstupem (česky vyšla už v roce 1967) a překladatel tak potvrdil svůj smysl pro dobré texty a zároveň i cit pro česko-slovenský překlad. Během normalizace se Vilikovský odmlčel a vydal několik textů psaných do šuplíku až v závěru roku 1989. Od té doby se kontinuálně podílí na literárním životě na Slovensku. Vzhledem k tomu, že jde o autora s rozmanitými tématy, je velmi těžké sevřít jeho práce pod některou ze skupin. V daném vymezení se jako podstatné ukazuje téma domova v jeho esejistickém románu *Pes na ceste* (2010), který byl přeložen do češtiny současným nejznámějším překladatelem ze slovenštiny Miroslavem Zelinským. Autor v něm tematizuje cestování a pobyt v cizině, oba fenomény zmnožují základní pocit tzv. nezabydlenosti – nezdomyšlnosti ve světě, který se objevuje už v jeho prvotině. V textu najdeme postavu Thomase Bernharda, se kterou vypravěč vede dialog. Thomas Bernhard je známý tím, že Rakušané jeho tvorbu příliš neznají i neuznávají, přičemž za hranicemi Rakouska jde o respektovaného autora. Vypravěč románu promlouvá velmi ironicky o Slovensku, slovenské literatuře, slovenské historii a ná-

rodní identitě. Tyto jeho názory kontrastují s úlohou, kterou má vypravěč v Rakousku plnit – prezentovat slovenskou kulturu.

Další autorovy knihy: *Silberputzen* (2006), *Vlastný životopis zla* (2009), *Prvá a posledná láska* (2013), *Letný sneh* (2014), *Príbeh ozajského človeka* (2014).

Odlišnou linií tématu absentujícího domova naplňují zejména ženské autorky. **ZUSKA KEPPOVÁ** (1982) je známá jako autorka, která formou kratších prozaických útvarů (povídky, novely) zachycuje intimní zkušenost člověka, který se ocitl mimo domov, který byl vytržen ze svých rozmanitých vazeb, rodinných, širěji sociálních i jazykových. Jednotlivé příběhy jsou v knize *Buchty švabachom* propojeny postavami mladých lidí, kteří se vydali do ciziny, nejčastěji za prací či obecně za zkušeností. Literární kritika poměrně často zmiňuje, že se jedná o novodobé nomády, kteří v různých evropských městech (Paříž, Londýn, Helsinky, Budapešť) hledají skrze rezignaci, pocitu selhání, smutek – svůj díl štěstí. Druhý díl knihy se odehrává ve středoevropském prostoru a je nazván symbolicky *Trianon Delta*. Metaforu můžeme zobecnit na pocit selhání, neúspěchu, ale zároveň jde také o slovní hru, protože Kepplová vypráví o vztahu tří lidí. Titul patří na Slovensku sice mezi ty úspěšnější a populárnější, přesto mu můžeme mnohé vytýkat, mimo jiné i nezáměrnou zaměnitelnost jednotlivých postav, jako by chybělo jejich plnohodnotné vykreslení.

O dva roky později navázala Kepplová knihou *57 km od Taškentu* (2013), v níž pokračuje v tematizaci života lidí žijících mimo svoji zemi, jen nahlíží na dané téma z druhé strany. Tentokrát přijíždějí Vera a Henryk z Ameriky na Slovensko, usazují se v Bratislavě a autorka sleduje zejména jejich odlišné životní postoje. Druhá povídka/novela se odehrává v dnešní Budapešti (i tady je patrná shoda s předchozím textem), kam se vrací Běla

a Zola, ale svoji domovskou zemi nepoznávají, prožívají ji jako neznámou. Příběh se opírá opět o milostný trojúhelník, který doplňuje Srbka, studentka antropologie.

Také pro **SVETLANU ŽUCHOVOU** (1976) je centrálním tématem psychická a sociální adaptace v cizím prostředí. V novele *Yesim* (2006) podává příběh dcery tureckých přistěhovalců ve Vídni. Autorka vypovídá o traumatu hlavní postavy Yesim, která nikam nepatří, protože vlastní komunita se jí zřekla a Vídeň jí nepřijala ani skrze milenecký vztah s Maxem. Vyprávění se opírá o Yesimin monolog, který je zahlcený, respektive přesycený obrazností, přirovnáními a metaforami, které mají daleko k funkčnosti v textu. Ačkoli tematický potenciál příběhu je nosný, živý i zajímavý.

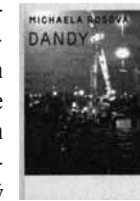
Další autorčiny knihy: *Zlodeji a svedkovia* (2011), *Obrazy zo života M.* (2013).

IVANA DOBRAKOVÁ (1982) rozšiřuje dané téma směrem do Francie. V románu *Bellevue* (2010) vypovídá opět o cestě za prací, odchodu z domova motivovaném získáním jiné zkušenosti. Jedinou zkušeností, která se hlavní postavě Blance dostává, je nepřijemné si uvědomování vlastní identity, která se postupně rozpadá. Blanka přichází jako dobrovolnice do ústavu pro hendikepované. Situace se postupně obrací a postava sama potřebuje pomoc. Sociální a jazykové vazby jsou v příběhu natolik oslabeny, že se stávají katalyzátorem chorého jednání hlavní postavy. Autorce se podařilo zachytit velmi silně rozklad osobnosti, který promítla i do tonality vyprávění skrze vykreslení neklidu, tápání, agreivity. Za román *Bellevue* byla nominována na Anasoft Litera 2011.

Další autorčiny knihy: *Prvá smrt v rodině* (2009), *Toxo* (2013).

Rovněž **MICHAELA ROŠOVÁ** (1984) byla za novelu *Dandy* (2011) nominována na Anasoft litera 2012. Příběh se odehrává v Berlíně, kde se ocitá i personální vypravěčka, která zůstává po celou dobu vyprávění beze jména. Právě tak i samotný příběh ztrácí pevné obrysy, jako by se postupně rozplýval, chybí mu silný dramatický okamžik a výraznější pointa. Na druhé straně autorka jemně pracuje s tabuizovanými tématy. Novela zcela koresponduje s texty předchozích autorek, Rošová také vypovídá o zkušenosti života daleko za hranicemi domova.

Další autorčiny knihy: *Hlava nehlava* (2009), *Malé Vianoce* (2014).

2. Literatura regionů a etnik žijících na území Slovenska

S ohledem na tematizaci jednotlivých slovenských regionů se v minulosti velmi opatrně objevovala literatura jihoslovenského regionu zejména v tvorbě Ladislava Balleka a východoslovenský region v prózách Milana Zelinky. Po roce 2000 se začíná prosazovat spíše urbánní typ literatury jihoslovenského (např. Lajos Gren del) a východoslovenského regionu (Maroš Krajňak, Milan Zelinka), ale zároveň i obraz romské kultury či košického podsvětí (Vítो Staviarsky, Tomáš Varga, Agda Bavi Pain).

2.1 Slovensko-maďarské pomezí

Slovenský jih přináší zejména hranici s Maďarskem a pro literaturu objevil tento region v 2. polovině 20. století Ladislav Ballek. K jeho poetice má nejbližší zřejmě maďarský autor žijící na Slovensku **PĚTER HUNČÍK** (1951), který je úzce svázán se slovenským i českým kulturním životem (působil jako poradce prezidenta Václava Havla v době ČSFR). Slovensky vyšel v roce 2011 jeho román *Hraničný prípad* (maď. 2008). Hunčík právě tak jako Ballek ve svých prózách přináší pohled na multikul-

turní a multijazykový prostor, který měnil své hranice podle vnějších společensko-politických okolností.

K městskému prostoru na jihu Slovenska se vrací ve své románové trilogii *U nás v New Honte* (2002), *Kráľ Matej v New Honte* (2005), *Hromadný hrob pri New Honte* (2006) **LAJOS GREDEL** (1948), který zastupuje maďarskou literaturu psanou na Slovensku. Z tohoto důvodu jsou i jeho prózy psané maďarsky a do slovenštiny překládány. Fiktivní městečko New Hont utváří identitu člověka determinovaného dějinami a prostředím. Na jedné straně toponymum Hont vypovídá o zaostalosti, ale i rozsáhlé tradici, na straně druhé adjektivum New zase evokuje modernost, novost. Románová trilogie zachycuje osudy člověka během 20. století, autor sleduje dopady těchto dějin jak na život Slováků, tak i Maďarů.

2.2 Východoslovenský region

MILAN ZELINKA (1942) ve svých textech zobrazuje západní i východní Slovensko, přičemž na západním Slovensku se narodil a na východním, kde zakotvil ve známém Papíně, je vnímán jako tzv. pristaš, což je název i jedné z jeho knih. V jeho prózách jsou čtenáři zvyklí na tematizování základních etických hodnot prostého člověka. Zelinka nesentimentálním způsobem, s humorem i nadhledem provází člověka dějinami 20. století. Zejména v románové novele (někdy nahlíženo i volněji jako soubor próz) *Teta Anula* (2007), která byla ohodnocena literární cenou Anasoft litera 2008, podává formou vzpomínek na dětství a dospívání pohled na rodný kraj západního Slovenska. Je to v pořadí už jeho jedenáctá kniha. Objevuje se v ní dětský vypravěč, čtrnáctiletý chlapec, který povídá nejen o dětství, ale i o dějinách (válečné a poválečné období). Ústředním obrazem v knize je teta Anula, skrze kterou autor modeluje v jedné kapitole i její vztah k Židům.

Rovnoměrnější rozložení tématu mezi západní a východní Slovensko je patrné v souboru próz *Pristaš* (2012), kde se autor

prostřednictvím vzpomínek dospělého muže vrací do doby dětství a dospívání. Vzpomínání se už děje z jiného regionu, z východního Slovenska, kde založil rodinu, a poté vzpomíná na dětství na západě Slovenska. První část paměti je věnována kamarádovi z mládí (forma dopisů), v druhé části píše sestře Kataríně. Pristaš znamená „přišelec“ z jiného kraje Slovenska, který se sžívá s životem na východě.

Další autorova kniha: *Príbehy z Karpát* (2005).

MAROŠ KRAJŇAK (1972) tematizuje domovské prostředí Rusínů: slovensko-polsko-zakarpatské trojmezí. Tam je zasazený i příběh mladého muže, který se vrací domů z Bratislavy. Prostor *Carpathie* (2011) je definovaný slovenskými, polskými a ukrajinskými městečky a vesničkami. Paralelně s nimi buduje i světy méně reálné, jde o alegorické zóny a Zvláštní město, za kterým může pozorný čtenář vidět Svidník. Konflikt v knize plyne ze střetu moderního člověka, přicházejícího z městského prostředí Bratislavy, s historickými, kulturními i jazykovými (rusinština) kořeny. Tento svět v knize bolestně mizí.

Další autorovy knihy: *Entropia* (2012), *Informácia* (2013).

2.3 Romská kultura

V předrevoluční slovenské literatuře významně chybělo téma romské kultury, romské komunity. Po roce 2000 se objevuje ve dvou odlišných podobách, poprvé jako prózy zobrazující archetypální svět romských vesnic, podruhé jako obraz zločinného podsvětí, zpravidla košického.

VÍŤO STAVIARSKY (1960) nahlíží romský svět zcela netradičně skrze pohled zevnitř dané komunity. Debutoval novelou *Kivader* (2007), v níž nechává velmi jednoduchým jazykem vyprávět romského bubníka, jehož roli v textu osvětluje až v její poslední kapitole. Jazyk vypravěče velmi zdařile odkazuje k hovorovosti, ale textová struktura je mnohem složitější. Před čtenářem

se mozaikovitě otevírá romský svět, který se váže ke kamarádovi Kivaderovi, kterému se jednoho dne ztratí postižený syn Rudko. Ze setkání přerostlého chorého dítěte s většinovou společností se rýsuje naléhavá výpověď nejen o romském světě, ale i o tom většinovém. Zatímco romské prostředí i veškerá negativa života Romů nahlíží vypravěč s humorem, tak většinovou společnost prezentuje skrze direktivní uplatňování moci, tedy svévolné násilí.

Staviarského druhý román *Kale topanky* (2012) byl oceněn literární cenou Anasoft litera. Tematicky navazuje na svůj debut, jen příběh je už mnohem více zalidněn postavami z městského prostředí východního Slovenska. Základní příběhovou osu tvoří osudy mladé krásné dívky Sabiny, kterou prodá otec svému kamarádovi. Vypravěčkou je postava z okraje příběhu, starší žena Vrana, která ho posouvá do nesentimentální roviny a otevírá tak skrze své životní zkušenosti i méně veselou rovinu vyprávění. Do jazyka postav se dostává jazyk Košičanů nasycený romskými a maďarskými výrazy.

Další autorova kniha: *Záchytky* (2008).

Druhou rovinu tvoří texty autorů, kteří se tematicky zaměřují na vykreslení košického i jiného podsvětí z východního Slovenska. Debut **TOMÁŠE VARGY** (1980) s názvem *Grázel* (2013) je oproti prózám Staviarského mnohem více přímočarý, opírající se o jednoduchý příběh vztahu mezi otcem (Pišta) a synem (Džimi). Chvillemi v textu prosvitá otcova role zsvětitele, který chce uvést syna do světa dospělosti. Ovšem tento svět dospělých má zcela jiné obrysy, než o jakém sní Džimi. Titul novely se vztahuje k otci, je tedy zřejmé, že jde o temné zsvětění, kterému se syn, mající ambice studovat na vysoké škole, vzpírá. Autor utváří atmosféru košického podsvětí, která se opírá o svět plný vulgarismů, posilovaný výrazy z romštiny a maďarštiny.

S podobnou tonalitou vyprávění vstoupil do literatury i **AGDA BAVI PAIN** (1969), který sám sebe označuje jako tureckého spisovatele se slovenskými kořeny. Jeho román *Koniec sveta* (2006) získal Velkou cenu za východoevropskou literaturu. Tematicky se vztahuje opět k vykreslení prostředí košické mafie. Hlavní postavou je Robi Kuchta, který byl právě propuštěn z vězení. Podsvětí je nahlíženo s veškerou špinou, která k němu patří: svět prostitutek, násilí, drog. Výrazný je opět jazyk, který vychází ze směsi romštiny, maďarštiny a východniarského dialektu. Právě tak bez idealizace nahlíží autor na postavy v povídkách *More. Love. Čajky*. (2014). Jeho texty jsou velmi ponuré, směřují k odhalování především těch temných stránek života člověka.

Budeme-li pokračovat v rovině tematického rozkrývání současné literatury na Slovensku, jako další výrazný směr, patrný ve vývoji slovenské literatury už od devadesátých let 20. století, je **fenomén outsiderství**. Naopak specifickým druhou porevoluční dekády se zatím jeví kvantitativně vyšší množství výpovědí o naší nedávné historii. Z hlediska tematicko-žánrového vymezení se jedná o **prózy oscilující mezi historickým a společenským románem**, které se zaměřují na beletrizaci klíčových dějinných okamžiků, zpravidla od první republiky až do současnosti. Poměrně rozsáhlý objem prozaické produkce nelze žádným způsobem svázat a vtěsnat do uvedených vývojových proudů, z toho důvodu se objevují v článku jako **literatura mimo proud**. S ohledem na specifické postavení slovenštiny mezi dalšími jazyky, ze kterých se v minulosti i dnes překládá do češtiny, otevírá slovensko-český překlad velmi zajímavé otázky a úvahy, které po rozdělení republiky změnilý svůj charakter.

JANA PÁTKOVÁ • jana.patkova@ff.cuni.cz
Dokončení přístě

Plechová Mína přiblížila dětem první světovou válku

Nad nelehkým úkolem promluvit s dětmi o válce si v loňském roce povzdychla asi mnohá knihovnice či knihovnik a to kvůli tomu, že jsme si připomněli sté výročí od vypuknutí první světové války, takzvaně „Velké“. Jak ji přiblížit dětem, jejichž rodiče, prarodiče ani praprarodiče tato válečná léta naštěstí neprožili? Musím přiznat, že občas se některé z dětí hlásilo, že tatínek ve válce byl. V tom případě se jednalo o příslušníky našich vojenských jednotek, jež se účastnily zahraničních misí.

Prohlédla jsem si pěknou hromádku knih pro děti a mládež pojednávajících o válce, většinou té druhé světové, a nepřipadalo mi, že bych jimi jakkoliv zaujala současné děti, probudila v nich emoce, touhu dozvědět se víc. Nakonec jsem sáhla po knize *Plechová Mína* od současného českého autora Pavla Hrnčíře. Pojednává o válce čistě hypotetické, ve zcela smyšlené zemi a pochopitelně s vymyšlenými postavami. Také boj se vede o surovinu, u níž bychom takový zájem, který by přerostl ve válečný konflikt, rozhodně nečekali – o čerstvou zeleninu. A aby těch absurdit nebylo málo, hlavní hrdinka, malá holka Drů, dostane od opilého vojáka neobyčejný dárek, kterým je granát. S upozorněním, že „nikdy, ale opravdu NIKDY nesmí tahat za to ouško“. A protože ve válce je všeho málo, i hraček, představuje si Drů, že ten prapodivný plechový hrnec je kočička, plechová kočička, Plechová Mína. Dospělí snadno pochopí slovní hřítku se slovy Mína – mina.

A pak už se děj rozběhne v rychlém sledu příhod, které by mohly být humorné, kdyby nebyly ve své podstatě tragické. Voják se ráno probere z opilosti a zjistí svou fatální chybu ve chvíli, kdy ho vojenská kolona od místa setkání s Drů odváží dál a dál. Začne dívku hledat, ale zaboha si nevzpomíná, ve kterém městě, natož ulici, se s ní setkal. Také Drů odnáší děj příběhu dál a dál. Cestuje vlakem přes celou zemi navštívit příbuzné do

Foto Alice Šikové

hlavního města Ratatu (Také v tom názvu slyšíte rachot samopalů?). A cestou neustále hrozí, že zatáhne za pojistku, ať už díky své rostoucí zvědavosti, či nedopatřením. Ale protože je to příběh pro děti, vše dobře dopadne. Ukáže se, že Plechová Mína má propadlou záruční lhůtu, takže je zcela neškodná, že se hlavní město vlastně nejmene Ratatu (tudíž není pojmenováno podle zvuku střelných zbraní), ale Ratauj (podle rataouille), což je oblíbené francouzské zeleninové jídlo, kterým se zde nácou všichni, civilisté i vojáci, k prasknutí a dohodnou se, že vlastně už vůbec válčit netouží. Kéž by to tak fungovalo i v životě a ve všech oblastech na naší planetě, kde to v těchto dnech „řinčí zbraněmi“!

Knihu jsme s dětmi četli v duchu scénického čtení a také jsme rozvinuli debatu, jak by vypadal náš život během válečného konfliktu i za předpokladu, že by se nestřílelo zrovna v našem městě. I pro dospělé účastníky akce bylo nesnadné si uvědomit, že náš život by se odvíjel ve zcela jiných dimenzích, než na jaké jsme zvyklí. Sice často žehráme na to či ono, ale žijeme v klidu a dostatku.

Před 195 lety, 4. 2. 1820, se narodila největší česká spisovatelka **Božena Němcová** († 1862; datum narození je ovšem nejisté), autorka *Babičky* a mnoha dalších děl (např. *Pohorská vesnice*, *V zámku a v podzámčí*, *Divá Bára*, *Karla*, *Chudí lidé*, *Chyže pod horami*, *Pan učitel*) i oceňované rozsáhlé korespondence.

Před 120 lety, 6. 2. 1895, se narodil český spisovatel, dramatik a publicista **Ferdinand Peroutka** († 1978), autor monumentálního díla *Budování státu*, ale i románů *Oblak a valčík* nebo *Pozdější život Panny*; od roku 1948 žil v exilu v Anglii a později v USA.

Před 110 lety, 6. 2. 1905, se narodil **Jan Werich** († 1980), český herec, dramatik, spisovatel a scenárista; působil v Osvozeném divadle (1926–1938) v proslulé dvojici V+W s Jiřím Voskovcem, s nímž napsal řadu her (*Vest pocket revue*, *Golem*, *Balada z hadrů*, *Těžká Barbora* a další) a hrál s ním v několika filmech (*Hej rup*, *Svět patří nám* aj.); po válce působil mj. v Divadle ABC (ve dvojici s Miroslavem Horníčkem), hrál v řadě filmů (*Až přijde kocour*, *Císařův pekař a pekařův císař*, *Byl jednou jeden král*, seriál *Pan Tau* aj.) a vydal několik dalších knih (*Fimfárum*, *Falstaffovo babí léto* aj.); knižně vyšla i jeho obsáhlá korespondence s Jiřím Voskovcem, který žil od roku 1950 v USA.

Před 130 lety, 7. 2. 1885, se narodil **Sinclair Lewis** († 1951), první americký spisovatel oceněný Nobelovou cenou za literaturu (1930), autor románů *Babbitt*, *Arrowsmith*, *Elmer Gantry*, *Anna Vickersová* a dalších.

Před 125 lety, 10. 2. 1890, se narodil ruský básník, prozaik a překladatel **Boris Pasternak** († 1960), který patří k největším ruským básníkům 20. století, jeho sbírka *Sestra má – život* (1917)

je jednou z nejvlivnějších v ruské poezii vůbec. V češtině vyšel nejobsáhlejší výbor z Pasternakovy poezie pod názvem *Hvězdný déšť*. Velký výbor z próz vyšel ve svazku *Vzdušné tratě* (obsahuje mj. novelu *Malá Luversová* a autobiografický *Gleit*). Dlouhá léta pracoval Pasternak na svém vrcholném díle, románu *Doktor Živago*, v němž na osudu hrdiny, lékaře a básníka Jurije Živaga, za-

chytil nelehký osud ruské inteligence v časech revoluce a občanské války, aniž by však akcentoval jen politický (a vůči revoluci nesouhlasný) podtón díla. Román takového ražení a názoru na svět neměl v Sovětském svazu šanci na publikování. Pasternak jej vydal v roce 1957 v Itálii, čímž proti sobě rozpoutal štvavou, nenávistnou kampaň, která přerostla až v hysterii o rok později, kdy mu byla udělena Nobelova cena za literaturu – oficiální sovětská místa to chápala jako politickou provokaci, Pasternak byl vyloučen ze svazu spisovatelů a byl nakonec donucen Nobelovy ceny se vzdát (až v roce 1987 ji přijal jeho syn). Básník, doslova uštvaný výpady proti své osobě, zemřel brzy nato, v roce 1960. *Doktor Živago* pak mohl v SSSR oficiálně vyjít až v době perestrojky v roce 1988 (podobný osud měl i vynikající český překlad románu od Jana Zábrany, vzniklý v 60. letech, ale publikovaný až v roce 1990). Popularitu díla ve světě podnítila i hollywoodsky přizpůsobená filmová verze režiséra Davida Leana z roku 1965. Později vznikly další dvě televizní verze, ta poslední, nejvěrnější, v roce 2005 v samotném Rusku.

Před 70 lety, 23. 2. 1945, zemřel ruský spisovatel **Alexej Nikolajevič Tolstoj** (* 1883), autor historického románu *Petr I.* či třídílné románové epopeje *Křížová cesta*.

Před 60 lety, 23. 2. 1955, zemřel **Paul Claudel** (* 1868), francouzský básník a dramatik; jako diplomat působil i v Praze; autor her *Saténový střevíček*, *Zvěstování Panně Marii*, *Rukojmí*, *Výměna* a dalších; od roku 1946 člen Francouzské akademie.

Před 185 lety, 24. 2. 1830, se narodila česká spisovatelka **Karolina Světlá** († 1899), zakladatelka českého románu, představitelka májovců i ženské emancipace, autorka románů *Kříž u potoka*, *Nemodlenec*, *Vesnický román*, *Frantina* a *Kantůrčice*.

Před 180 lety, 24. 2. 1835, se narodil český spisovatel, historik a novinář **Josef Svátek** († 1897), autor historických románů *Tajnosti pražské*, *Čeští křížáci*, *Pražský kat*, *Paměti katovské rodiny Mydlářů v Praze*, *Železná koruna*, *Hrabě Špork*, *Astrolog*, *Pád rodu Smiřických* a mnoha dalších.

Před 90 lety, 24. 2. 1925, zemřel **Alois Mrštík** (* 1861), český spisovatel a dramatik, s bratrem Vilémem napsal hru *Maryša* a románový cyklus *Rok na vsi*.

Portréty archiv autora

Britská knihovna o ženách – The Fawcett Library

Millicent Garrett Fawcett a její dcera Philippa Fawcett byly sufražetky, k jejichž počtě byla knihovna původně pojmenována. Dnes se nazývá The Women's Library a je částí univerzitní knihovny London School of Economics (<http://www.lse.ac.uk/library/collections/featuredCollections/womensLibraryLSE.aspx>).

Knihovnu vybudovaly dobrovolné pracovnice a dárci dokumentů. Její začátek je spojen se vznikem London Society for Women's Suffrage v roce 1867. Ve dvacátých letech minulého století byla knihovna pod vedením Very Douie formálně uspořádána a přejmenována na Women's Service Library. Během třicátých let patřily mezi její uživatele známé autorky jako Vera Brittain a Virginia Woolf.

Po válce byla knihovna více než deset let zavřená, protože byla poškozena bombardováním. Potom dalších dvacet let sídlila v náhradních sklepních místnostech, kde pracovaly nadšené dobrovolnice. V tu dobu jsem se poprvé o knihovně doslechla, vyprávěla mi o ní jedna studentka knihovnictví.

V devadesátých letech se situace knihovny zlepšila. Dostala grant od Heritage Lottery Fund a tři knihovnice byly za práci oceněny povýšením do řádu Britského impéria. Knihovna byla tehdy umístěna v London Guildhall University, která se později spojila s University of North London pod novým jménem London Metropolitan University.

Na konci roku 2012 převzala knihovnu London School of Economics a zdá se, že tam konečně našla stálý domov. Do její nové čítárny se vejde 40 badatelů. Ve svém fondu má víc než 60 000 knih (nejstarší z roku 1592), 3000 časopisů (nejstarší z roku 1745), 460 archivů (nejstarší z roku 1770) a 5000 muzejních předmětů (nejstarší z roku 1786). Většina dokumentů je v angličtině, ale ve sbírce se najdou i dokumenty ve 22 jazycích. Je tam například fotografie senátorky Františky Plamínkové na pařížském kongresu v roce 1926. O Plamínkovou byl zřejmě v Anglii zájem, za druhé světové války o ní vyšla publikace nazvaná *In memory of Frantiska Plaminkova: member of the Senate of the Czechoslovak Republic: executed by the Nazis*, kterou vydal Council of Czechoslovak Women in Great Britain v roce 1943. Tato vzácná publikace je uložena ve fondu British Library.

Z roku 1875 má knihovna The Women's Library dvě fotografie American Club of Bohemian Ladies, Prague. V Praze byl Americký klub dam založen v roce 1865 pod vlivem cestovatele Vojty Náprstka, když se vrátil z Ameriky. Fotografie naznačuje, že už v devatenáctém století existoval styk mezi anglickými a českými ženami. Další fotografie tohoto klubu je uložena ve Spojených státech v Library of Congress a dokonce je možné její kopii koupit na Amazonu přes internet. Americký klub dam v Praze opět existuje, po zrušení v době komunismu byl v roce 1996 obnoven.

Z pozdějších dokumentů týkajících se českých žen je v katalogu knihovny fotokopie rukopisu Lucy Robinsonové *Czech bourgeois feminism before the first world war* z roku 1977 a dokumenty o českých au-pairs z roku 1967, které pravděpodobně později byly použity v článku R. Coxe o Gendered work and migration regimes (Aslaug Sollund, R.; Leonard, L. (Eds.) – *Transnational, Gender and Rights*, pp. 33–52. ISBN 9781780522029).

Vážení čtenáři,

cena časopisu *Čtenář* se ani v letošním roce nezvýšila. Za 460 Kč získáte deset čísel a jedno letní dvojčíslo našeho časopisu. S odběrem tištěného *Čtenáře* vám bude zároveň umožněn přístup do jeho elektronické verze. Pokud ještě nemáte zajištěno předplatné na rok 2015, neváhejte se na nás obrátit, kontakty jsou uvedené v tiráži.

Vaše redakce

Literární fórum knihoven – Spisovatelé ze Saska v saských knihovnách je projekt, který štědře financuje saské ministerstvo pro vědu a umění.

Projekt zajišťuje nákup knih saských autorů včetně jejich propagace formou veřejných čtení. Více než 100 saských spisovatelů a překladatelů uspořádalo 226 veřejných čtení pro více než 2800 dětí do 13 let a 1100 mladých lidí do 18 let a přibližně pro 4100 dospělých čtenářů ve více než 151 veřejných knihovnách, 22 školách a 54 dalších kulturních organizacích. Němci si velmi uvědomují význam literatury a nazývají ji „duchovní potravou“. Zástupci saských spisovatelů a překladatelů se snaží samostatně získat finanční prostředky u politiků a představitelů státní správy a samosprávy, aby mohli svoji práci prezentovat ve veřejných knihovnách. Svobodný stát Sasko díky tomuto lobbingu vyčlenil na tento projekt pro roky 2013–2014 až 50 000 euro. Projekt, který byl slavnostně zahájen 15. května 2014 v Městské knihovně v Lipsku, spojil spisovatele a překladatele se zástupci knihoven a bude podporován i v následujícím období. Dalším vrcholem série autorských čtení byla panelová diskuse za účasti spolkového ministra pro vědu a umění, předsedy Rady saské literatury a dalších představitelů uměleckého a politického života Saska. Průzkum ukázal, že největší zájem mají čtenáři v Sasku o napínavé detektivky a historické romány. Oblíbené jsou také regionální knihy o Sasku, slabší je zájem o poezii.

(*Das Magazin der Bibliotheken in Sachsen – Nr. 2/Julii 2014, s. 112–114*)

Příležitostí, které nabízejí sociální média, se věnují aktivně i skandinávské knihovny.

Sociální média nejsou pouze sociální sítě, ale také obchodní sítě, záložkovací systémy a zprávové servery. Sociální média služby knihoven sama o sobě nezachráně, ale poskytují možnosti jejich rozvoje. Library 2.0 bylo velmi populární téma na mnoha knihovnických konferencích, ovšem ve většině případů to nevedlo ke zvýšení uživatelské interaktivity. Ve finských knihovnách proběhl zajímavý výzkum o využívání sociálních médií. Zkoumal rozhraní mezi knihovnami a sociálními médii, jejichž využívání není ve finských

knihovnách něco, co prostupuje všechny aspekty každodenní knihovnické práce. Výsledky průzkumu jasně ukazují, že interaktivita ze strany uživatelů knihoven nepřijde automaticky, vyžaduje vědomé úsilí aktivních knihovníků, kteří vidí jako velkou překážku práce se sociálními médii nedostatek času. Uživatelé vykazují vůči knihovnám informační aktivity, které jsou společné knihovnám i sociálním sítím – čtení, hledání a zprostředkování informací, ale také aktivity, které jsou daleko bližší právě sociálním médiím – komunikace, tvorba informací a jejich sdílení. Úspěch na sociálních médiích se často měří v číslech – počet lajků, komentářů, sdílení apod. Pro knihovny se zde nabízí především užší a aktivnější komunikace s uživateli a rozvoj online služeb.

(*Scandinavian Public Library Quarterly – Vol. 47, No. 3/2014, s. 38–41*)

Bavorská státní knihovna vlastní významný počet arabských prvotisků a vzácných tisků.

Její odborní pracovníci zjistili, že ironií dějin vznikl tiskařský lis s arabskými písmeny v 16. století v Evropě. Zavedení tiskařských technik v Orientu dlouho bránili opisovači textů a protesty islámské náboženské obce. Historie arabského knihtisku je stará 500 let a právě v roce 1514 na popud papeže Julia II. vytiskl benátský tiskař Gregorio de Gregorii první arabský tisk s názvem *Kitāb alāt as-sawācī*. Mnichovský dochovaný tisk pochází z knihovny orientalisty a diplomata Johanna Widmanstettera Albrechta (1506 až 1557). Další orientální tisky pocházejí z tiskárny v Římě, kde působil francouzský typograf Robert Granjon (1513–1590). V 17.–18. století bylo v Evropě vytištěno asi 200 arabských knih. Arabské grammatice se věnoval slavný orientalista Thomas Leyden Erpenius (1584–1624) a kaligrafické písmo navrhl Francois Savary de Breves (1560–1627). Úžasně zjištěno je, že svatá kniha muslimů *Korán* byla poprvé vytištěna křesťany v Benátkách r. 1537 Alesandrem Paganinim (1509–1538). Byla určena na vývoz do Osmanské říše a jedna kopie je uložena v benátském klášteře San Francesco della Vigna. Bavorská státní knihovna všechny arabské vzácné tisky digitalizuje a zpřístupňuje svým uživatelům.

(*Bibliotheks Magazin – Nr. 3/2014, s. 34–40*)

Úplný přehled novinek najdete na adrese

http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php?page=09_Okn/Prirustky.htm

KNIHOVNICTVÍ

Teorie. Řízení a organizace

AHO, Melissa K., Erica BENNETT, eds. The Machiavellian librarian : winning allies, combating budget cuts, and influencing stakeholders. [Machiavellský knihovník : vítězství spojenců, boj proti rozpočtovým škrtům a ovlivňování zúčastněných stran.] Oxford: Chandos, 2013. XIV, 316 s. : il. Chandos information professional series. ISBN 978-1-84334-755-2 *Kr 39.851*

BIX 2014 : der Bibliotheksindex : ein Sonderheft von B.I.T. online / red. Kathrin Hartmann, Shirley McLeod ; in Zusammenarbeit mit dem Deutschen Bibliotheksverband. [Ukazatel výkonosti knihoven 2014. Zvláštní číslo časopisu B.I.T. online.] Wiesbaden: Dinges & Frick, 2014. 54 s. : barev. il., tabulky. B.I.T. online ; Sonderheft 2014. *Kfe 9.723/B*

GOULD, Thomas H. P. Do we need peer review : an argument for change. [Potřebujeme vzájemné hodnocení. Argument pro změnu.] Lanham: Scarecrow Press, 2013. xii, 175 s. : il. ISBN 978-0-8108-8574-5 *Zd 39.544*

Knihovny současnosti [20]14 : sborník z 22. konference, konané ve dnech 9. až 11. září 2014 v areálu Univerzity Palackého v Olomouci / sestavili Lenka Juračková, Jiří Mika. Ostrava: Sdružení knihoven ČR, 2014. 275 s. : barev. il. ISBN 978-80-86249-71-1 *Kfd 39.954*

ISSN 1805-6962

LADEWIG, Paul. Katechismus der Bücherei : Leipzig 1922 / Berlin 2011. [Katechismus knihovny : Lipsko 1922, Berlin 2011.] Berlin: Simon Verlag für Bibliothekswissen, 2011. 77, [10] s. ISBN 978-3-940862-28-0 *Tb 39.831*

Materialy Meždunarodnogo kongressa „Biblioteka kak fenomen kultury“ : Minsk, 23–24 oktjabrja 2013 g. [Materiály Mezinárodního kongresu „Knihovna jako fenomen kultury“ : Minsk, 23.–24. října 2013.] Minsk: Nacionalnaja biblioteka Belarusi, 2013. 323 s. : il. ISBN 978-985-7039-13-5 *Kfe T 235253*

WEBB, Terry. Divided libraries : remodeling management to unify institutions. [Rozdělené knihovny : změna řízení k sjednocení institucí.] Jefferson: McFarland, 2012. v, 209 s. ISBN 978-0-7864-6478-4 *Tb 39.825*

Organizace knihovnických fondů

RDA : resource, description and access : 2013 revision : includes changes and updates through July 2013 / developed in a collaborative process led by the Joint Steering Committee for Development of RDA (JSC), representing The American Library Association, ... [et al.]. [RDA : zdroj, popis a přístup. Revize 2013. Obsahuje změny a aktualizace do července 2013.] Chicago: American Library Association ; Ottawa: Canadian Library Association ; London: Chartered Institute of Library and Information Professionals, 2013. [1096] s. (volné listy) ISBN 978-0-8389-1210-2 (ALA) ISBN 978-0-88802-341-4 (CLA) ISBN 978-1-85604-966-5 (CILIP) *Odabb 39.856*

ŠESTERNEVA, Jelena Viktorovna. Bibliografičeskaja zapis : upražnenija dlja načínajuščich : naučnometodičeskij praktikum. [Bibliografický záznam. Cvičení pro začátečníky. Vědecko-metodické praktikum.] Moskva: Libereja Bibinform, 2013. 175 s. : il. Bibliotekar' i vremja. XXI vek, no. 147. ISBN 978-5-8167-0057-3 *Odaa 9.696/B*

Sítě knihoven

KRASULSKI, Michael J., Trevor A. DAWES, eds. Twenty-first-century access services : on the front line of academic librarianship. [Přístup k službám v 21. století. V první linii akademického knihovnictví.] Chicago: Association of College and Research Libraries, 2013. xvii, 246 s. ISBN 978-0-8389-8666-0 *Tb 39.818*

Výroční zpráva 2013. Litoměřice: Knihovna K. H. Máchy, 2014. [21] l. : barev. il., grafy, tabulky. *Ted 9.720/B*

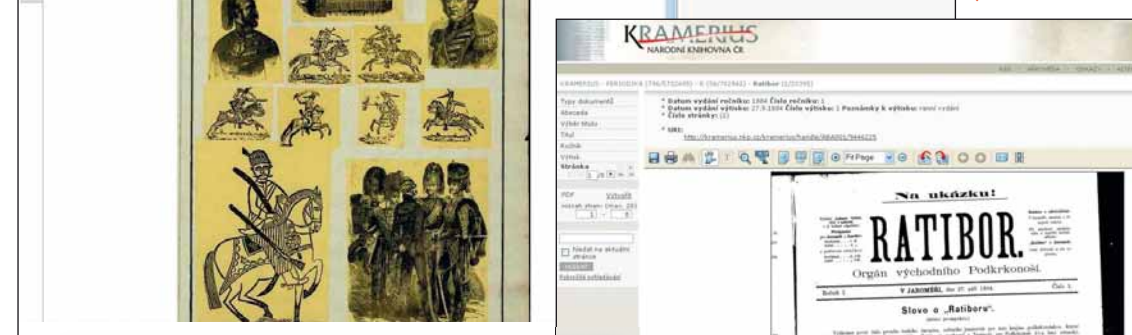
Výroční zpráva Vědecké knihovny v Olomouci za rok 2013 / zpracovali Jitka Holásková a Miloš Korhoň. Olomouc: Vědecká knihovna v Olomouci, 2014. 53 s. : barev. il., grafy, tabulky. *Ta 9.662/B*

KNIHOVĚDA

Archivnictví a spisová služba ; Skartační řízení : zákon, vyhlášky, nařízení vlády : redakční uzávěrka 16. 6. 2014. Ostrava: Sagit, 2014. 111 s. ÚZ : úplné znění ; č. 1035. ISBN 978-80-7488-061-2 *Zd 9.731/B*

Album s otisky štočků z Landfrasovy tiskárny – Knihovna Muzea – Jindřichohradecka
Ratibor, noviny východního Podkrkonoší – Východočeské muzeum v Hradci Králové

Moderní technologie v knihovnách muzeí a galerií

Ohlédnutí za 38. seminářem knihovníků muzeí a galerií v Muzeu Beskyd

Foto M. Weissbrod 2.-4. září 2014 • Muzeum Beskyd Frýdek-Místek

Výstava v Malé galerii Středočeské vědecké knihovny v Kladně

Knih v české nakladatelské reklamě

ze sbírky Aleše Zacha

8. 1. – 17. 2. 2015

vernisaž 7. 1. od 17.30 hodin
zahraje kapela Starej pán —

Středočeský kraj